

Київський університет імені Бориса Грінченка
Кафедра спеціальної психології, корекційної та інклюзивної освіти

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
щодо написання та оформлення магістерської роботи
для студентів спеціальності 016 Спеціальна освіта,
освітньої програми 016.00.01 Логопедія
(освітній рівень: другий магістерський)

Київ-2017

Методичні рекомендації щодо написання та оформлення магістерської роботи для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти зі спеціальності 016 Спеціальна освіта, освітньої програми 016.00.01 Логопедія Київського університету імені Бориса Грінченка. – Київ, 2017. – 70 с.

Упорядник:

Мартинчук Олена Валеріївна, кандидат педагогічних наук, завідувач кафедри спеціальної психології, корекційної та інклюзивної освіти.

«Ухвалено»

на засіданні кафедри спеціальної психології, корекційної та інклюзивної освіти Інституту людини Київського університету імені Бориса Грінченка
Протокол № 12 від 08 лютого 2017р.

Завідувач кафедри _____ О.В. Мартинчук

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. СТРУКТУРА ТА ЗМІСТ МАГІСТЕРСЬКОЇ РОБОТИ.....	6
1.1. Магістерська робота: загальна характеристика	6
1.2. Порядок вибору і затвердження теми магістерської роботи.....	10
1.3. Загальна характеристика та етапи магістерського навчального дослідження	13
РОЗДІЛ 2. ЯКІСНА ХАРАКТЕРИСТИКА СТРУКТУРИ СКЛАДОВИХ МАГІСТЕРСЬКОЇ РОБОТИ	18
2.1. Титульний аркуш магістерської роботи	18
2.2. Зміст	18
2.3. Перелік умовних позначень, символів, одиниць, скорочень і термінів	20
2.4. Вступ	20
2.5. Основна частина	31
2.6. Висновки	32
2.7. Додатки	32
2.8. Список використаних джерел	32
РОЗДІЛ 3. МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО НАПИСАННЯ ТА ОФОРМЛЕННЯ МАГІСТРАМИ НАВЧАЛЬНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ.....	34
3.1. Особливості психолого-педагогічного дослідження	34
3.2. Як провести та обробити емпіричний матеріал під час проведення психолого-педагогічного дослідження	39
РОЗДІЛ 4. ПРАВИЛА ОФОРМЛЕННЯ МАГІСТЕРСЬКОЇ РОБОТИ	51
4.1. Загальні вимоги	51
4.2. Нумерація	52
4.3. Ілюстрації	54
4.4. Таблиці	56
4.5. Загальні правила цитування та посилання на використанні джерела	57
4.6. Висновки	59
4.7. Додатки	59
4.8. Оформлення списку використаних джерел	60
РОЗДІЛ 5. ПІДГОТОВКА МАГІСТЕРСЬКОЇ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ ДО ЗАХИСТУ НА ЗАСІДАННІ ДЕРЖАВНОЇ ЕКЗАМЕНАЦІЙНОЇ КОМІСІЇ	61
5.1. Основні вимоги до структури доповіді на засіданні ДЕК	61
5.2. Як подати магістерську роботу до захисту	62
5.3. Помилки, яких необхідно уникати при написанні та оформленні магістерської роботи	63
ДОДАТКИ.....	66

ВСТУП

Якість освіти традиційно пов'язують із забезпеченням суспільства висококваліфікованими фахівцями. Зростання вимог до професійної підготовки випускників вищої школи вимагає активного залучення їх до дослідницької роботи. Знання основ методології, методів та особливостей організації навчально-дослідної діяльності є базою для науковців-початківців.

Практика підготовки магістрів корекційної освіти передбачає вирішення низки проблем:

- по-перше, оскільки підготовка фахівців здійснюється в сучасних умовах, програмово-методичне забезпечення не може створити умови для формування знань, педагогічних дій та технологій, що будуть потрібні педагогам через п'ять і більше років, а ті, кого б мав навчати, виховувати сьогоднішній студент, можливо, ще не народилися;

- по-друге, успішне володіння майбутніми магістрами вміннями дослідницької роботи допоможе їм увійти у професійну діяльність, осмислено спрямовувати наукові знання у площину практичного використання.

Одним з основних видів навчальних занять та науково-дослідницької роботи студентів в умовах впровадження кредитно-модульної системи організації навчального процесу є магістерська робота як дієвий засіб підвищення якості підготовки спеціалістів та нарощення їхніх ключових компетенцій.

Магістерська кваліфікаційна робота — самостійна навчально-дослідницька робота студента, що виконує кваліфікаційну функцію, тобто готується з метою публічного захисту й отримання академічного рівня «магістр». Основне завдання автора магістерської роботи полягає у підтвердженні своєї освітньої кваліфікації, уміння самостійно вести науковий пошук і вирішувати конкретні наукові завдання. Захист роботи є

підставою для присвоєння кваліфікації та підтвердження готовності до професійної діяльності. Підготовка магістрів із корекційної освіти визначена освітньо-професійною програмою та освітньо-кваліфікаційною характеристикою. Вона здійснюється на основі інтеграції знань із педагогіки та психології відповідно до вимог Державного стандарту вищої професійної освіти.

У процесі виконання науково-дослідницьких завдань випускник вищого педагогічного закладу IV рівня акредитації повинен продемонструвати вміння опрацьовувати теоретичний та емпіричний матеріал, самостійно проектувати дослідження, планувати і проводити експеримент, робити висновки, систематизувати й узагальнювати результати наукового пошуку.

Навчальним планом підготовки магістрів зі спеціальності «Корекційна освіта (логопедія)» у четвертому семестрі передбачено написання магістерської роботи з фахових навчальних дисциплін.

РОЗДІЛ 1

СТРУКТУРА ТА ЗМІСТ МАГІСТЕРСЬКОЇ РОБОТИ

1.1 Магістерська робота: загальна характеристика

Магістерська освітня програма містить такі складники: освітній та науково-дослідницький. Зміст наукового дослідження за темою магістерської роботи визначається індивідуальним планом. Магістерська кваліфікаційна робота, з одного боку, має узагальнювальний характер, оскільки є своєрідним підсумком підготовки магістра, а з іншого — є самостійним оригінальним науковим дослідженням студента. Практична значущість дослідження визначається її затребуваністю педагогічною практикою. Вона може впливати із замовлення управлінь освіти і науки, районних державних адміністрацій, спеціальних дошкільних і загальноосвітніх навчальних закладів, реабілітаційних центрів, напрямків досліджень профільних кафедр вищого навчального закладу.

Наукове керівництво магістерською кваліфікаційною роботою, як правило, здійснюють викладачі фахових кафедр, які мають науковий ступінь доктора або кандидата педагогічних, психологічних наук та наукове звання — професор, доцент. Варто виходити з того, що магістерська підготовка — це по суті, лише перший серйозний крок студента до науково-дослідницької і науково-педагогічної діяльності, що логічно завершується вступом до аспірантури і підготовкою кандидатської дисертації.

Магістерська робота як самостійне наукове дослідження кваліфікується як навчально-дослідницька праця, в основу якої покладено моделювання більш-менш відомих рішень. Її тематика та науковий зміст мають відповідати освітній програмі навчання. У процесі виконання навчально-дослідницької роботи магістрант не стільки вирішує наукові проблеми (завдання), скільки засвідчує свою спроможність вести науковий

пошук, проектувати експериментальну діяльність, аналізувати теоретичну й емпіричну інформацію.

Дослідник-початківець має пам'ятати, що вибір об'єктивної галузі дослідження зумовлений такими чинниками:

- об'єктивною потребою в оновленні елементів освітніх систем;
- визначенням нового змісту навчання, виховання і розвитку дітей з особливими освітніми потребами.

Магістерська робота може продовжувати розв'язання проблеми бакалаврської роботи (окремі напрацювання теоретичного змісту, наукові ідеї, що не були досліджені належним чином і потребують поглибленого опрацювання).

Права та обов'язки студента-магістранта

Магістрант має право:

- за власним бажанням обирати напрям дослідження, виступати з клопотанням про призначення керівника магістерської роботи;
- самостійно обирати тему дослідження із запропонованих кафедрою варіантів тем;
- пропонувати свою тему дослідження;
- продовжувати розроблення змісту бакалаврської роботи до рівня магістерської;
- мати наукового керівника;
- отримувати мотивовану оцінку своєї роботи;
- до початку роботи над дослідженням знати критерії оцінювання магістерської роботи;
- користуватися фондами бібліотек та архівів;
- публікувати результати дослідження у фахових виданнях;
- виконувати функції асистента у дослідженнях свого наукового керівника.

Обов'язки магістранта:

- визначатися з темою дослідження у зазначений кафедрою термін;
- своєчасно та якісно виконувати індивідуальний план навчально-дослідної роботи;
- правильно сприймати зауваження, прислухатися до рекомендацій наукового керівника;
- своєчасно виконувати й подавати роботу для відгуків та рецензій;
- дотримуватися усіх вимог щодо підготовки та оформлення магістерських робіт.

Основні вміння, якими має володіти дослідник-початківець:

- самостійно добирати джерела дослідження;
- самостійно обґрунтовувати науковий апарат дослідження;
- обґрунтовувати тему дослідження;
- самостійно вибудовувати програму експерименту як складової частини дослідження;
- робити висновки, узагальнювати матеріал;
- складати розгорнутий план магістерської роботи;
- влучно використовувати поняттєво-термінологічний апарат дослідження;
- доводити гіпотезу дослідження;
- оцінювати теоретичну і практичну значущість своєї роботи;
- робити самоаналіз свого дослідження за наведеними вище критеріями;
- розробляти методичні рекомендації щодо практичного застосування результатів дослідження.

Права та обов'язки наукового керівника:

Науковий керівник має право:

- корегувати тему навчально-дослідної роботи студента;
- змінювати тему роботи студента через об'єктивні причини, а саме: врахування індивідуальних інтересів та когнітивного рівня готовності студента, дотримання вимог щодо виконання планових тем кафедри тощо;
- бути присутнім під час захисту магістерської кваліфікаційної роботи;
- залучати студента до проведення дослідження власної чи колективної теми кафедри за його згодою;
- пропонувати кращі магістерські роботи до заохочення, участі в конкурсах, рекомендувати матеріали з результатами досліджень до друку у фахових виданнях;
- виносити для розгляду на засіданнях кафедри питання щодо обговорення здобутків студента або невиконання ним індивідуального плану (за наявністю фактів);
- вносити пропозиції щодо допуску роботи до захисту;
- клопотати про рекомендацію кращих магістрів до вступу в аспірантуру.

Науковий керівник зобов'язаний:

- розробити тематику навчально-дослідних робіт і пропонувати їх для затвердження на засіданні кафедри;
- здійснювати діагностику наукових інтересів та готовності студентів до виконання наукової, навчально-дослідницької роботи;
- систематично надавати студентам консультації щодо складання індивідуального плану роботи, технологій його реалізації згідно з навчальним навантаженням;
- перевіряти якість роботи студентів та мотивовано корегувати терміни її виконання;
- організувати попередні захисти магістерських робіт на засіданні кафедри.

Організація і контроль за процесом підготовки й захисту магістерських робіт покладається на завідувача кафедри.

Незалежно від обраної теми, структура магістерської роботи має бути такою: титульний аркуш; зміст; перелік умовних позначень (при необхідності); вступ; кілька розділів (підрозділів); що розкривають теорію питання та результати експериментального дослідження; висновки; список використаних джерел; додатки.

Текст магістерської роботи можна використати для наступного написання та оформлення доповіді, статті .

1.2. Порядок вибору і затвердження теми магістерської роботи

Тема магістерської роботи студента має бути зорієнтованою на його майбутню професійну діяльність.

Назва теми повинна бути, по можливості, короткою і конкретно сформульованою. Вона має відповідати обраній спеціальності та суті вирішеної наукової проблеми (задачі), вказувати на мету дослідження і його завершеність, забезпечувати цілісність дослідження, єдність і логічний зв'язок усіх його методологічних характеристик. У формулюванні теми необхідно чітко визначати, діяльність якого суб'єкту буде досліджуватися (дитини дошкільного віку, учня початкових класів (конкретно визначається віковий мікроперіод)).

Орієнтовна тематика магістерських робіт розробляється науково-педагогічними працівниками кафедри і затверджується на засіданні кафедри, після чого студенти інформуються про затверджену кафедрою тематику робіт.

ОРІЄНТОВНА ТЕМАТИКА МАГІСТЕРСЬКИХ РОБІТ

Розподіл тем здійснюється на особистісно зорієнтованих засадах. Тема магістерської роботи має бути досяжною для конкретного студента, тому кожний обирає ту з запропонованих, яка йому найбільше імпонує, оскільки відповідає його пізнавальним інтересам, суб'єктному практичному досвіду, можливостям. Студент і сам може запропонувати тему, якщо має власний погляд щодо її актуальності та доцільності цього дослідження.

1. Педагогічні умови супроводу ігрової діяльності дітей дошкільного віку із системними порушеннями мовлення на основі особистісно-орієнтованого підходу.
2. Формування словникового запасу дітей дошкільного віку із загальним недорозвитком мовлення засобами народних казок.
3. Формування у дітей старшого дошкільного віку із загальним недорозвитком мовлення діалогічного мовлення у процесі сюжетно-рольових ігор.
4. Педагогічні умови соціального становлення дітей дошкільного віку із системними порушеннями мовлення у процесі ігрової діяльності.
5. Особливості використання SMART-технологій в корекційно-розвивальній роботі з дітьми старшого дошкільного віку із загальним недорозвитком мовлення.
6. Особливості використання SMART-технологій в корекційно-розвивальній роботі дітьми молодшого шкільного віку із тяжкими порушеннями мовлення.
7. Формування позитивної мотивації навчально-пізнавальної діяльності молодших школярів із тяжкими порушеннями мовлення у процесі особистісно-орієнтованої початкової освіти.
8. Індивідуалізація навчально-пізнавальної діяльності дітей молодшого шкільного віку із тяжкими порушеннями мовлення у процесі засвоєння лінгвістичного матеріалу.

9. Індивідуальні особливості прояву тривожності у молодших школярів із ТПМ та їх урахування у навчальному процесі.
10. Формування взаємин дітей із системними порушеннями мовлення з ровесниками в умовах інклюзивного навчання.
11. Дидактичні умови організації диференційованого навчання учнів молодшого шкільного віку із тяжкими порушеннями мовлення в умовах інклюзивного навчання.
12. Організаційно-педагогічні умови спільного викладання фахівців у загальноосвітній школі з інклюзивною формою навчання.
13. Підготовка майбутнього логопеда до роботи в мультидисциплінарній команді в умовах інклюзивного навчання.
14. Психолого-педагогічні умови формування професійного самовизначення випускників шкіл з інклюзивною формою навчання щодо роботи з дітьми з особливими потребами.
15. Формування пізнавальної самостійності майбутніх логопедів у процесі науково-дослідницької діяльності.
16. Формування ціннісних орієнтацій у майбутніх логопедів засобами волонтерської діяльності.
17. Виховання толерантності у майбутніх корекційних педагогів у процесі соціально-гуманітарної діяльності університету.
18. Формування комунікативних умінь майбутніх логопедів засобами соціально-психологічних тренінгів.
19. Хронопсихологічне прогнозування дизонтогенезу розумового розвитку дітей дошкільного віку.
20. Особливості порушення довільного запам'ятовування у дітей молодшого шкільного віку з моторною алалією.
21. Особливості тактильного сприймання у дітей із різними формами дизартрій.

22. Особливості уваги у дітей молодшого шкільного віку з тяжкими порушеннями мовлення.
23. Особливості розвитку особистості у дітей молодшого шкільного віку з тяжкими порушеннями мовлення.
24. Особливості уваги у дітей старшого дошкільного віку із загальним недорозвитком мовлення.
25. Формування мотиваційно-вольової готовності дітей шестирічного віку із загальним недорозвитком мовлення до шкільного навчання.

1.3. Загальна характеристика та етапи магістерських навчальних досліджень

Необхідність підвищення рівня наукової підготовки фахівців з корекційної освіти зумовлена суспільними вимогами щодо вміння орієнтуватися у розмаїтих потоках інформації та створювати інноваційні моделі освітніх систем. На думку С. Гончаренка, «...Педагогічні дослідження спрямовуються передусім на вивчення предметної діяльності особистості, що розвивається, як головного джерела її соціального формування й виховання. Діяльність, про яку йдеться, повинна бути особистісно зорієнтованою, тобто мати за кінцеву мету розвиток особистості людини (дошкільника, школяра, студента), залученої до цієї діяльності» [3, с. 13].

Сутність педагогічного дослідження полягає у:

- роз'ясненні й прогнозуванні фактів, явищ навчально-виховного (розвивального) процесу або окремих його аспектів;
- розкритті внутрішніх суперечностей педагогічних явищ, що вивчаються;
- дослідженні педагогічних, організаційних умов, шляхів, засобів їх вирішення;

- з'ясуванні причин змін, стимулів розвитку педагогічних явищ чи процесів;
- розкритті внутрішніх діалектичних суперечностей як рушійної сили цих змін;
- узагальненні закономірностей, тенденцій, психолого-педагогічних умов.

Вимоги до педагогічного дослідження:

- науково-педагогічне дослідження ґрунтується на точно встановлених фактах, що допускають їх емпіричну перевірку;
- опора на вже відомі філософські, соціологічні, педагогічні, психологічні теорії;
- цілеспрямованість, системність, взаємозв'язок усіх елементів, процедур і методів;
- відображення предмета в його внутрішній логіці засобами педагогічного дослідження.

Об'єктивними галузями магістерських досліджень зі спеціальності «Корекційна освіта (логопедія)» вважаються сфери педагогічної діяльності, в яких нагромадилися проблеми, що потребують спеціальних досліджень, винайдення шляхів розв'язання. У системі підготовки магістрів із корекційної освіти такими сферами є:

- теорія та методика корекційного навчання і виховання;
- менеджмент розвивального процесу в спеціальних та інклюзивних дошкільних і загальноосвітніх навчальних закладах; реабілітаційних центрах,
- навчальний процес у вищій школі; інноваційні технології в спеціальній та інклюзивній освіті;
- теорія та історія розвитку освітніх систем;
- історія професійної підготовки педагогів корекційної освіти;
- історія й теорія спеціальної педагогіки і психології.

Педагогічне дослідження

Історико-педагогічні дослідження. Об'єктом такого дослідження «...є історико-педагогічний процес, наповнений широким соціокультурним і антропологічним сенсом. Він охоплює співвідношення різного рівня власне педагогічних феноменів минулого і сьогодення у контексті суспільних умов їх існування, природи дитини (людини), закономірностей їх розвитку» [13, с. 13].

Предметом історико-педагогічних досліджень можуть бути: *історія освіти* (історія розвитку закладів суспільного виховання дітей дошкільного і шкільного віку) і *виховних систем* (М. Монтесорі та ін); *історія педагогічної думки*; *історія педагогічної ментальності*; *внесок педагогічних персоналій у розвиток спеціальної освіти*; *історія розвитку педагогічних систем навчання різних категорій дітей*.

Методологічні дослідження зорієнтовані на теоретичне вивчення і опис того чи іншого психологічного або педагогічного феномену, концептуальних розробок елементів освітніх технологій, наприклад: «Соціокультурний підхід до формування розвивальних середовищ у спеціальних ДНЗ».

Емпіричні дослідження — це робота, спрямована на вивчення й опис практики забезпечення життєдіяльності дітей, наприклад: вивчення особливостей розвитку сюжетно-рольової гри дітей старшого дошкільного віку з тяжкими порушеннями мовлення, особливостей професійної підготовки викладачів корекційної педагогіки і спеціальної психології до реалізації актуальних проблем сучасної дошкільної спеціальної освіти.

До емпіричних належать й експериментальні дослідження. Вони передбачають вивчення змін психіки (наприклад, дослідження онтогенезу комунікативних функцій у дошкільному віці), знань (наприклад, дослідження готовності дітей старшого дошкільного віку з тяжкими порушеннями мовлення до навчання у школі»), рівнів розвитку поведінки дітей (наприклад, дослідження прояву індивідуальних особливостей дітей дошкільного віку з

тяжкими порушеннями мовлення під час спілкування з однолітками); показників професійної готовності майбутніх вчителів-логопедів до професійних дій (наприклад, вивчення мотиваційної готовності майбутніх вчителів-логопедів до роботи у спеціальному ДНЗ») і використання технологій (наприклад, дослідження особливостей впровадження технології Т. Піроженко «Психолого-педагогічні умови проектування взаємодії дорослого з дитиною з порушеннями психофізичного розвитку»), які вироблені завдяки експериментальним методикам.

Прикладні дослідження максимально наближені до потреб педагогічної практики; вузька вибірка дослідження; швидко впроваджуються їх результати (розробки) у практику освітньої діяльності. У педагогіці розробками вважаються методичні рекомендації, посібники, підручники, методичні засоби, що мають цільове спрямування і спираються на прикладні дослідження, передовий педагогічний досвід.

Для магістерських робіт доцільним є такий вид науково-педагогічних досліджень, як-от: вивчення, узагальнення і впровадження у педагогічну практику перспективного педагогічного досвіду. Емпіричний опис, апробація, оформлення результатів у вигляді методичних рекомендацій, посібників визначають хід такого дослідження.

Пошуково-практичне дослідження здійснюється з метою вивчення й опису практичного досвіду роботи спеціального дошкільного, загальноосвітнього навчального закладу для дітей з тяжкими порушеннями мовлення або вищого навчального закладу. Зазвичай вивчається інноваційний досвід, що є передовим з огляду на предмет дослідження.

Психологічне дослідження

Психологічні дослідження спрямовані на вивчення психічних процесів і явищ, психіки взагалі й людини зокрема; природного і суспільного буття людини в їх єдності, людини в її цілісності. Дитяча

психологія, вивчаючи психологічні закономірності розвитку дитини, досліджує різнопланові психічні явища.

У процесі вивчення механізмів зазначених явищ, законів їх розвитку і формування необхідно добирати адекватні віку респондентів та меті дослідження методи. Таким методом у дитячій психології є експеримент.

Констатувальний експеримент — цілеспрямоване вивчення стану об'єкта і предмета дослідження з метою встановити якийсь психічний факт.

Формувальний експеримент має за мету зміну, переформування наявного рівня функціонування психіки дитини в певному напрямку, у процесі якого відбувається не тільки констатація фактів, а й можливість упровадження навчальних і виховних програм для вивчення найбільш сприятливих умов розвитку дитини.

У традиційному вигляді формувальний експеримент використовується багатьма психологами для вивчення психічних процесів: сприйняття, уваги, пам'яті, мислення тощо.

Контрольний та узагальнювальний експерименти спрямовані на виявлення ефективності розвивальної роботи з експериментальною групою та аналіз результатів дослідження.

У навчальних дослідженнях магістерського рівня не можна повністю реалізувати всі етапи класичного експерименту. В експериментальних дослідженнях зазначеного рівня доцільно дотримуватись таких етапів, констатувального, формувального (з малою вибіркою), узагальнювального.

РОЗДІЛ 2

ЯКІСНА ХАРАКТЕРИСТИКА СТРУКТУРНИХ СКЛАДОВИХ МАГІСТЕРСЬКОЇ РОБОТИ

2.1. Титульний аркуш магістерської роботи

На титульному аркуші передбачено висвітлення таких позицій (додаток А):

- найменування навчального закладу, де виконана робота;
- назва кафедри, на якій вона виконана;
- формулювання теми дослідження;
- назва та шифр спеціальності;
- прізвище, ім'я, по батькові автора,
- курс, група, інститут, де навчається студент;
- науковий ступінь, вчене звання, прізвище, ім'я, по батькові наукового керівника;
- результати публічного захисту;
- місто і рік виконання роботи.

2.2. Зміст

Зміст подають на початку магістерської роботи. Він містить найменування та номери початкових сторінок усіх розділів, підрозділів та пунктів (якщо вони мають заголовки), окремо вступу, висновків до розділів, загальних висновків, списку використаних джерел, додатків. Основні вимоги до формулювання найменувань окремих складових змісту магістерської роботи: стислість, чіткість, точність, лаконічність, логічний зв'язок із суттю дослідження.

Якщо тема:

«Формування складних синтаксичних конструкцій у дітей старшого

дошкільного віку із загальним недорозвитком мовлення»

Один із варіантів:

Зразок

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. НАУКОВО-ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ СИНТАКСИЧНОЇ СТОРОНИ МОВЛЕННЯ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ.....	9
1.1 Психофізіологічні основи формування складного речення	9
1.2. Розвиток синтаксичної сторони мовлення у дітей в нормальному онтогенезі.....	20
Висновки до першого розділу.....	27
РОЗДІЛ 2. МЕТОДИКА ДОСЛІДЖЕННЯ СТАНУ СФОРМОВАНOSTІ СКЛАДНИХ СИНТАКСИЧНИХ КОНСТРУКЦІЙ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ІЗ ЗАГАЛЬНИМ НЕДОРОЗВИТКОМ МОВЛЕННЯ	29
2.1. Опис експериментальної методики констатувального етапу дослідження	29
2.2. Аналіз результатів констатувального дослідження	35
Висновки до другого розділу.....	51
РОЗДІЛ 3. ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНЕ ФОРМУВАННЯ СКЛАДНИХ СИНТАКСИЧНИХ КОНСТРУКЦІЙ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ІЗ ЗАГАЛЬНИМ НЕДОРОЗВИТКОМ МОВЛЕННЯ.....	54
3.1. Опис експериментальної методики формувального етапу дослідження.....	54
3.2. Аналіз результатів формувального експерименту.....	68
Висновки до третього розділу.....	75
ВИСНОВКИ.....	78
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	82

2.3. Перелік умовних позначень, символів, одиниць, скорочень і термінів (за необхідності)

Якщо в магістерській роботі вжито специфічну термінологію, а також використано маловідомі скорочення, нові символи, позначення і таке інше, то їх перелік може бути поданий у вигляді окремого списку, який розміщують на окремій сторінці перед вступом.

Перелік треба друкувати двома колонками, в яких ліворуч за абеткою наводять, наприклад, скорочення, праворуч – їх детальне розшифрування.

Якщо в магістерській роботі спеціальні терміни, скорочення, символи, позначення і таке інше повторюються менше трьох разів, перелік не складають, а їх розшифрування наводять у тексті при першому згадуванні.

Зразок

СПИСОК СКОРОЧЕНЬ

ДНЗ – дошкільний навчальний заклад

ІКТ – інформаційно-комунікаційні технології

2.4. Вступ

Студент у вступі розкриває вихідні позиції дослідження: сутність і стан досліджуваної проблеми (задачі) та її значущість; визначає понятійно-категоріальний апарат дослідження; аргументує актуальність дослідження та доцільність вибору теми; вихідні дані та підстави для її розроблення; обґрунтовує необхідність проведення дослідження; формулює об'єкт, предмет, мету, завдання, методи дослідження; зазначає заклади освіти, де проводитиметься експериментальна робота; визначає теоретичні основи

дослідження; описує структуру магістерської роботи. Орієнтовний обсяг вступу – 3– 4 сторінки.

Актуальність теми

Шляхом критичного аналізу, висвітлюючи головні, найбільш гострі суперечності між існуючими теоретичними знаннями та педагогічною практикою розв'язання досліджуваної проблеми, окреслюють проблемну ситуацію та обґрунтовують актуальність і доцільність роботи для розвитку освітнього процесу в спеціальних дошкільних та загальноосвітніх навчальних закладах та інших установах, які надають освітні послуги дітям з психофізичними порушеннями.

Висвітлення актуальності не повинно бути багатослівним. Досить кількома реченнями висловити головне – сутність проблеми або наукового завдання.

Обґрунтовуючи у вступі актуальність теми дослідження, студент засвідчує вміння відокремити головне від другорядного, виявити аспекти теми, які вже відомі, й ті, що потребують додаткового вивчення. Саме вони обираються предметом наукового пошуку студенту.

У будь-якому дослідженні, зазвичай, виокремлюються методологічна і процедурна частини. До методологічної входять визначення мети, завдань, об'єкта, предмета дослідження, (формулювання гіпотези можливе, але не обов'язкове) й уточнення його понятійно-категоріального апарату. Процедурну частину складає розроблення плану дослідження, опис методів зібрання фактичних даних, способів їх аналізу згідно з гіпотезою, логіка викладу матеріалу, структура тексту наукової роботи.

Розглянемо кожен із елементів наукового апарату магістерського дослідження.

Мета дослідження

У довідникових джерелах поняття *мета* (ціль) характеризується як усвідомлений образ бажаного результату, на досягнення якого спрямовано

дії людини; образ результату утримується у свідомості весь час, поки виконуються дії або як передбачуваний корисний результат, що визначає цілісність і спрямованість поведінки особистості. Мета визначає дію, яка забезпечує досягнення мети.

Мета дослідницького пошуку, зазвичай, описується через його кінцевий результат. Автор задає собі запитання: який результат я хочу одержати? На думку О. Новикова, у педагогічних дослідженнях найбільш вірогідним результатом може бути: закономірність, ідея, класифікація, концепція, метод, модель, підхід, поняття, правило, прийом, принцип, рекомендація, система (дидактична, методична, виховна), засіб, тенденція, термінологія, типологія, умова, функції тощо.

Мету магістерської роботи не рекомендується формулювати як «Дослідження...», «Вивчення...», тому що ці слова вказують на засіб досягнення мети, а не на саму мету.

Зразок

Якщо тема:

«Формування морально-етичних цінностей дітей старшого дошкільного віку з тяжкими порушеннями мовлення засобами українського народознавства»

Один із варіантів:

Мета дослідження: теоретично обґрунтувати й експериментально перевірити зміст, форми і методи ефективного застосування народознавства як засобу формування морально-етичних цінностей у дітей старшого дошкільного віку з тяжкими порушеннями мовлення.

Зразок

Якщо тема:

«Формування готовності дитини з порушеннями мовленнєвого розвитку до школи та психолого-педагогічні умови її забезпечення»

Один із варіантів:

Мета дослідження: теоретично обґрунтувати й експериментально перевірити зміст, методи і прийоми підготовки дитини з порушеннями мовленнєвого розвитку до школи.

Мета дослідження обумовлює його **завдання**. Щоб їх осмислити, дослідник повинен задати собі запитання: що потрібно зробити, щоб досягнути мету? Завдання дослідження можуть бути описані стандартизованими термінами: *визначити..., з'ясувати..., розкрити..., розробити..., обґрунтувати..., експериментально перевірити..., виявити..., перевірити..., проаналізувати..., удосконалити..., впровадити..., уточнити..., систематизувати...* тощо.

Отже, завдання магістерської роботи розглядаються як конкретизація його мети.

Зразок

Якщо тема:

«Формування морально-етичних цінностей дітей старшого дошкільного віку з тяжкими порушеннями мовлення засобами українського народознавства»

Один із варіантів:

Відповідно до мети визначено такі **завдання дослідження:**

1. Проаналізувати стан розробленості у педагогічній теорії й освітній практиці проблеми формування морально-етичних цінностей у дітей старшого дошкільного віку з тяжкими порушеннями мовлення засобами народознавства й окреслити основні напрями до її подальшого дослідження.

2. Уточнити сутність, зміст і структуру морально-етичних цінностей дітей старшого дошкільного віку з тяжкими порушеннями мовлення.

3. Розробити критерії й показники визначення рівнів сформованості у дітей старшого дошкільного віку з тяжкими порушеннями мовлення морально-етичних цінностей.

4. Вивчити стан сформованості у дітей старшого дошкільного віку з тяжкими порушеннями мовлення морально-етичних цінностей.

5. Розробити систему роботи з формування у дітей старшого дошкільного віку з тяжкими порушеннями мовлення морально-етичних цінностей засобами народознавства.

6. Експериментально перевірити методику формування морально-етичних цінностей дітей старшого дошкільного віку з тяжкими порушеннями мовлення засобами українського народознавства.

Зразок

Якщо тема:

«Формування готовності дитини з порушеннями мовленнєвого розвитку до школи та психолого-педагогічні умови її забезпечення»

Один із варіантів:

Відповідно до мети визначено такі **завдання дослідження:**

1. Проаналізувати стан розробленості проблеми формування готовності дитини з порушеннями мовленнєвого розвитку до школи.

2. З'ясувати психолого-педагогічні умови підготовки дитини до школи: зміст, методи, прийоми.

3. Розробити критерії й показники визначення рівнів готовності дітей з порушеннями мовленнєвого розвитку до навчання у школі.

4. Вивчити стан готовності дітей старшого дошкільного віку з порушеннями мовленнєвого розвитку до навчання у школі.

5. Розробити й експериментально перевірити систему роботи з підвищення якості підготовки дітей з порушеннями мовленнєвого розвитку до навчання у школі.

З темою дослідження тісно пов'язані його об'єкт і предмет.

Об'єкт, на думку вчених, визначається як реальні педагогічні процеси, які містять протиріччя і породжують проблемну ситуацію. Визначаючи об'єкт дослідження, студент повинен відповісти на запитання: що досліджується?

Студенту необхідно усвідомити, що об'єкт дослідження – це процес або явище, що породжує проблемну ситуацію й обране для вивчення.

Об'єкт дослідження в педагогіці завжди міститься у межах цілеспрямованого навчально-виховного процесу освітнього закладу.

Об'єктом дослідження може бути:

- процес формування умінь, якостей, навичок, компетентності ...;
- процес навчально-пізнавальної діяльності ...;
- процес ігрової діяльності ...;
- процес розвитку ...;
- процес спілкування ...;
- процес морального (або іншого за змістом) виховання ...;
- процес організації ....

Предмет дослідження міститься в межах об'єкта.

Об'єкт і предмет дослідження як категорії наукового процесу співвідносяться між собою як загальне і часткове. В об'єкті виділяється та його частина, яка є предметом дослідження. Саме на нього спрямована основна увага магістранта, оскільки предмет дослідження визначає тему магістерської роботи, яка визначається на титульному аркуші як її назва.

Предмет дослідження тлумачиться як окремі властивості, характеристики об'єкта, які мають інтерес для науковця у зв'язку з проблемою, що вивчається. Слід зазначити, що в предметі дослідження знаходить вияв особливість, яка відображає цілісні властивості об'єкта, тобто

зміна предмета обов'язково призводить до зміни об'єкта, і навпаки. Наприклад, у процесі навчання можна виокремити мотиваційний, цільовий, змістовий, процесуально-операційний, контрольний-оцінний, результативний компоненти. Логічно, що зміна процесуального компонента (застосування нових методів навчання, нових технологій) призведе до зміни всього процесу навчання. Розмірковуючи над предметом дослідження, можна віднайти відповідь на запитання: які властивості, аспекти, функції об'єкта розкриває це дослідження?

Зразок

Якщо тема:

«Формування морально-етичних цінностей дітей старшого дошкільного віку з тяжкими порушеннями мовлення засобами українського народознавства»

Один із варіантів:

Об'єкт дослідження – процес виховання морально-етичних цінностей у дітей старшого дошкільного віку з тяжкими порушеннями мовлення засобами народознавства.

Предмет дослідження – зміст, форми і методи формування у дітей старшого дошкільного віку з тяжкими порушеннями мовлення морально-етичних цінностей засобами народознавства.

Зразок

Якщо тема:

«Формування готовності дитини з порушеннями мовленнєвого розвитку до школи та психолого-педагогічні умови її забезпечення»

Один із варіантів:

Об'єкт дослідження – процес підготовки дитини з порушеннями мовленнєвого розвитку до шкільного навчання.

Предмет дослідження – зміст та методика підготовки дитини з порушеннями мовленнєвого розвитку до школи.

Предмет дослідження визначає його *гіпотезу*. Термін «гіпотеза» (грець. *hypothesis* – підстава, припущення) в загальному розумінні означає деяке припущення, яке вимагає перевірки. У науковому дослідженні гіпотеза – це наукове припущення, яке висувається для пояснення якогось явища і потребує перевірки на практиці, теоретичного обґрунтування для того, щоб стати достовірною науковою теорією.

Після вивчення характерних ознак досліджуваного феномену можна висловити припущення щодо його сутності, причин виникнення, наслідків вияву і почати побудову гіпотези. Гіпотеза – це своєрідний умовивід. При його конструюванні враховують: а) наявність наслідків (тобто того чи іншого факту чи явища) відповідно до наявності підґрунтя (тобто причини) або б) спорідненості наслідків (фактів, явищ, ознак) співвідносно до наявності підґрунтя (тобто причини).

Подальший крок наукового дослідження – перевірка гіпотези практикою. Обґрунтована, перевірена і підтверджена гіпотеза перетворюється в достовірне знання, у теорію. У педагогічному дослідженні гіпотеза – це пробне попереднє передбачення або узагальнення щодо сутності, природи явища, що вивчається, і можливих підходів розв'язання педагогічних проблем. У гіпотезі формулюється нове рішення завдання. У процесі розроблення гіпотеза розгортається у систему припущень, кожне з яких спирається на попереднє. Питання, над яким має розмірковувати дослідник під час формулювання гіпотези, звучить так: що не є очевидним в об'єкті; що я можу відкрити у ньому такого, що не помічають інші?

Для того, щоб сформулювати гіпотезу, потрібно багато знати про об'єкт дослідження і, передусім, досконало вивчити стан його розробленості в теорії

й практиці. У гіпотезі не мусить бути самоочевидних припущень, що є однією з типових помилок в науковому апараті дослідження.

Здійснений аналіз спонукає ще раз замислитися щодо важливості коректного формулювання теми дослідження. Теми, назва яких починається зі слів «Роль...», «Удосконалення...» тощо досить складні з позицій формулювання гіпотези, так як не містять проблемності й мають описовий, констатувальний характер. Доцільно формулювати тему, уживати такі словосполучення: «Педагогічні умови...», «Формування готовності...», «Виховання патріотичних почуттів...» тощо. Так, у першому випадку виявляється можливість висловити вихідне припущення досить чітко: за яких педагогічних умов ефективно функціонує даний об'єкт?

Зразок

Якщо тема:

«Лінгводидактична модель збагачення мовлення дітей старшого дошкільного віку дієслівною лексикою»

Один із варіантів:

Гіпотеза дослідження: рівень розвитку мовлення дітей старшого дошкільного віку підвищиться за умови:

– системного підходу до збагачення мовлення дітей дієслівною лексикою, що передбачає введення в мовлення дитини лексико-семантичних груп і засвоєння в їх межах явищ синонімії, антонімії, полісемії;

– врахування взаємозв'язків компонентів лінгводидактичної моделі і поетапного формування мовленнєвих висловлювань з дієслівною лексикою.

Теоретико-методологічні засади. Кожне дослідження має свої теоретичні засади, на яких воно ґрунтується.

Зразок

Якщо тема:

«Лінгводидактична модель збагачення мовлення дітей старшого дошкільного віку дієслівною лексикою»

Один із варіантів: **Теоретико-методологічні засади** дослідження склали: філософські і психологічні погляди на взаємозв'язок мови, мовлення й мислення, на роль мови як головного засобу спілкування, пізнання та відображення навколишньої дійсності в людській свідомості (Л.С. Виготський, В.Фон Гумбольдт, І.О. Зимня, Г.С. Костюк, О.М. Леонтьєв, О.Р. Лурія, Д.Б. Ніколенко, С.Л. Рубінштейн, І.О. Синиця), положення про роль мови у становленні мовної особистості (А.М. Богуш, О.О. Леонтьєв, Л.І. Мацько та ін.); теорія семантики (значення) слова (О.С. Ахманова, С.А. Будагов, В.В. Виноградов, В.А. Звегинцев, Д.Н. Шмельов та ін.); психолінгвістичний підхід до аналізу мовленнєвого розвитку дитини і формування лексико-семантичного складу мовлення у процесі нормального онтогенезу (Л.С. Виготський, О.О. Леонтьєв, О.Р. Лурія, С.Л. Рубінштейн, І.О. Синиця, Ф.О. Сохін, Н.Ф. Уфимцева, О.М. Шахнарович та ін.); досягнення лінгводидактики, методики розвитку мовлення дітей дошкільного віку (А.М. Богуш, Н.В. Гавриш, А.П. Ількова, К.Л. Крутій, Т.Ф. Потоцька, Г.Г. Смага, Ф.О. Сохін, О.Л. Струніна, О.С. Ушакова).

Методи дослідження. Метод (від гр. *methodos* – спосіб пізнання) – це сукупність відносно однорідних прийомів, операцій практичного або теоретичного освоєння дійсності, підпорядкованих вирішенню конкретного завдання.

У магістерському кваліфікаційному дослідженні подають перелік використаних автором методів для досягнення поставленої в роботі мети. Перераховувати їх треба не відірвано від змісту роботи, а коротко та змістовно визначаючи, що саме досліджувалось тим чи іншим методом. Це дасть змогу пересвідчитися в логічності та прийнятності вибору саме цих методів.

Якщо тема:

«Лінгводидактична модель збагачення мовлення дітей старшого дошкільного віку дієслівною лексикою»

Один із варіантів:

Для розв'язання поставлених завдань, досягнення мети використано **комплекс методів наукового дослідження**: 1) теоретичні – аналіз, узагальнення лінгвістичної, психолінгвістичної, психолого-педагогічної, лінгводидактичної і програмно-методичної літератури для з'ясування сучасного стану досліджуваної проблеми; розробка мовленнєвих вправ і дидактичних ігор; формулювання висновків; 2) емпіричні – діагностика мовлення дітей старшого дошкільного віку для з'ясування рівня розвитку мовленнєвих навичок і вмінь продукувати висловлювання з дієсловами лексико-семантичних груп переміщення та емоційного стану людини; анкетування студентів і вихователів з метою виявлення їхньої обізнаності з особливостями збагачення лексичного складу мовлення; педагогічний експеримент констатувального, формувального характеру для педагогічного оцінювання рівнів сформованості мовленнєвих умінь дітей старшого дошкільного віку, експериментального обґрунтування актуальності та доцільності обраної проблеми, перевірки методики розвитку мовлення дітей; 3) статистична обробка даних, що дало змогу здійснити узагальнення і систематизацію матеріалів дослідження, забезпечити перехід від якісних характеристик до їх кількісного (числового) виразу, більш точно діагностувати результати педагогічного експерименту.

Зазначаючи *структуру магістерської роботи* слід перерахувати кількість розділів в роботі, назвати кількість сторінок та число найменувань у списку використаних джерел.

Структура магістерської роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків до розділів, загальних висновків, 5 додатків (12 сторінок), списку використаних джерел (50 найменувань, з них 4 – іноземними мовами, 5 Інтернет-сайтів). Повний обсяг роботи становить 98 сторінок, основного тексту – 80 сторінок. Робота містить 2 таблиці і 3 рисунки на 2 сторінках основного тексту.

2.5. Основна частина

Основна частина магістерської роботи складається з розділів, підрозділів, пунктів, підпунктів. Кожний розділ починають з нової сторінки. У кінці кожного розділу формулюють висновки із стислим викладенням наведених у розділі наукових і практичних результатів, що дає змогу вивільнити загальні висновки від другорядних подробиць.

У розділах основної частини подають:

- огляд літератури за темою і вибір напрямку дослідження;
- виклад загальної методики й основних методів дослідження;
- завдання дослідження педагогічної практики і методику цієї частини наукового пошуку;
- відомості про проведене теоретичне дослідження та вивчення педагогічної практики;
- аналіз і узагальнення результатів досліджень.

В огляді літератури студент окреслює основні результати наукових пошуків його попередників за своєю проблемою. Стисло, критично висвітлюючи раніше виконані роботи, студент повинен назвати ті питання, що залишились невирішеними і, отже, визначити своє місце у розв'язанні проблеми. Бажано закінчити цей розділ коротким резюме стосовно необхідності проведення досліджень у даній галузі. Загальний обсяг огляду літератури не повинен перевищувати 20 % обсягу основної частини роботи.

Далі в роботі характеризують методологію дослідження, визначають філософські засади, теорії, концепції, закони, закономірності, принципи, педагогічні підходи, правила тощо, які забезпечують у процесі пошуку здобуття істинно нового наукового знання. Наводять методи вирішення завдань дослідження, характеризують застосовані методики, критерії та показники констатувального етапу дослідження, описують хід формувального етапу дослідження, аналізують результати контрольного етапу дослідження.

Виклад матеріалу магістерської роботи підпорядковують одній провідній ідеї, чітко визначеній автором.

2.6. Висновки

У першому пункті висновків коротко оцінюють стан розробленості досліджуваної проблеми. Далі у висновках розкривають методи вирішення поставлених у науковому дослідженні завдань.

У підсумку роботи викладають найважливіші науково-теоретичні результати, одержані студентом, які повинні містити відповіді на сформульовані студентом на початку роботи дослідницькі завдання. Далі формулюють висновки та рекомендації щодо практичного використання здобутих результатів.

2.7. Додатки

До додатків за необхідності доцільно включати допоміжний матеріал:

- плани навчально-виховної роботи, сценарії, комплекси вправ тощо;
- опис дослідницьких програм, інструкції та методики вирішення наукових завдань;
- допоміжні ілюстрації.

У кожному додатку зазначається, які матеріали розроблені власно автором роботи, а які з них запозичені з наукових джерел та педагогічної практики.

2.8. Список використаних джерел

Список використаних джерел слід розміщувати одним із таких способів: в алфавітному порядку прізвищ перших авторів або заголовків (найбільш зручний для користування і рекомендований при написанні магістерських робіт), у порядку появи посилань у тексті, у хронологічному порядку. Приклади оформлення літератури дивись у Додатку Б.

РОЗДІЛ 3

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ПРОВЕДЕННЯ ТА ОФОРМЛЕННЯ МАГІСТРАМИ НАВЧАЛЬНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

3.1. Особливості психолого-педагогічного дослідження

Наукове дослідження магістр планує та проводить відповідно до обраної теми та мети, визначеного об'єкта і предмета, зазначеної гіпотези і поставлених завдань.

Як провести та оформити психологічне дослідження у групі дітей

У магістерській роботі психологічне дослідження у групі дітей дошкільного віку проводиться у декілька етапів. Насамперед, магістрант повинен звернути увагу на те, що перед плануванням розвивальної роботи необхідно визначити рівні розвитку кожної дитини (респондента), яка залучена в експеримент. Схема проведення зазначеної роботи вибудовується у процесі добору методик.

Наприклад: для психологічного дослідження, присвяченого вивченню самодіяльного характеру сюжетно-рольових ігор дошкільників, обрано метод невиключеного спостереження. Емпіричні дані повинні фіксуватись у протокольних записах та аналізуватись за допомогою спеціально розробленої схеми для дітей різних вікових груп.

Метод спостереження у психології становить спеціальним чином організоване, цілеспрямоване, систематичне та планомірне сприймання досліджуваного об'єкта. Основні вимоги й процедура проведення спостереження:

1. Визначення мети.
2. Складання програми.
3. Систематичність і багаторазовість спостереження даного явища у різний час і в різних ситуаціях (повторюваність і не випадковість явищ).

4.Проведення спостереження по можливості кількома дослідниками.

5.Реєстрація не окремого факту, вирваного з контексту, а протокольний запис загальної ситуації.

6.Невтручання у перебіг спостережуваних подій (явищ).

Далі магістранту необхідно вибудувати систему діагностики ігрової взаємодії дошкільників, спираючись на загальноприйняті методики.

Наприклад:

- методика дослідження рівнів розвитку сюжетно-рольової гри за Д. Ельконіним;
- програми взаємодії дитини з дорослими М. Лісіної;
- технологія психолого-педагогічного проектування взаємодії дорослого з дитиною Т. Піроженко;
- методика непрямой експрес-діагностики рівня психічного розвитку дошкільників П. М'ясоєда.

На основі зазначених методик студент визначає структуру експерименту, загальні критерії, показники для дослідження проблеми, окресленої у темі магістерської роботи.

Наприклад:

Дослідження ігрової взаємодії дошкільників спостерігались згідно з такими структурними компонентами: потреба у грі, зміст гри, ігрові дії, ролі та рольові стосунки, використання правил гри.

Доцільно давати характеристику структурним компонентам, визначеним у магістерській роботі у вигляді таблиці.

Наприклад (див. *табл. 1*).

ЗМІСТ СТРУКТУРНИХ КОМПОНЕНТІВ ТВОРЧОЇ ГРИ ДОШКІЛЬНИКА

Структурні компоненти творчої гри	Зміст етапів творчої гри	
Обговорення задуму	проявляє цікавість до:	ігрової дії
		спілкування з однолітками у грі
		виконання ролі у спільних іграх
		рольових стосунків у грі
Здійснення задуму	дії:	з предметами, спрямовані на ігрову дію
		з предметами, спрямовані на іншу дитину
		спрямовані на передачу ставлення до партнера у грі
		в яких проявляється ставлення до інших людей
Виконання ігрових та рольових дій	дії з предметами (одноманітні, повторювані)	
	ігрові дії послідовні, коло дій виходять за межі одного типу	
	послідовність та різноманітність дій визначається однією роллю	
	ігрові дії різноманітні, послідовні, спрямовані на партнерів по грі	
Входження в роль	ролі:	не називаються, визначаються іграшкою, не пов'язані між собою
		називаються, розподіляються, реалізуються через ігрові дії
		названі до початку гри. розподіляються, рольове мовлення
		названі, розподілені, рольове мовлення, відсутні позаігрові стосунки
Дотримання правил	правила:	відсутні
		обговорюються, але не виконуються
		чітко окреслені, бажання підпорядковані правилам
		порушення логіки ігрових дій не приймаються фактично

Після таблиці необхідно дати якісну характеристику названих структурних компонентів.

Наприклад:

Потреба у грі проявлялася на етапі налагодження дітьми стосунків з однолітками через цікавість до:

- ігрової дії («Давай гратися машинками»);
- спілкування з однолітками («Давай грати разом»);

- виконання ролі у спільній грі («Я буду машиністом, а ти пасажиром»);
- налагодження ігрових стосунків («Давай гратися у школу. Ти ким хочеш бути?»).

Здійснення задуму відбувалося у процесі створення спільного ігрового середовища та визначалось у діях дітей з предметами, які були спрямовані на:

- ігрову дію (дитина відтворює ігрові дії з іграшкою — песик бігає, гавкає, підстрибує);
- партнера у грі («Товаришу водій, зупиніться. Я хочу доїхати додому»);
- передачу ставлення до партнера у реальних стосунках («Оля не може бути лікарем. Вона погано ставиться до пацієнтів»);
- ігрові дії, в яких проявлялося ставлення до інших людей під час налагодження ігрових стосунків («Мама повинна бути лагідною?»).

Виконання дошкільниками ігрових та рольових дій, які характеризувалися як:

- дії з предметами (одноманітні, повторювані, не пов'язані між собою);
- послідовні ігрові дії, які виходять за рамки одного типу (дитина одягає та роздягає ляльку);
- ігрові дії, послідовність та різноманітність яких визначається однією роллю (дитина, яка виконує роль мами, розставляє іграшковий посуд на столі, снідає разом з пішми учасниками гри, прибирає посуд зі столу, миє його, розставляє на полицки):
- послідовні, різноманітні ігрові дії, що спрямовані на партнерів у грі («Давай я буду продавцем. Підходьте, ставайте у чергу, купуйте продукти, платіть гроші»).

На етапі входження в **роль** основним було відтворення молодшими дошкільниками рольової взаємодії, під час якої:

- ролі не називалися, визначалися іграшкою («Сашко — водій тому, що в нього руль»);
- ролі називалися, розподілялися між дітьми, у ролі реалізувалися відповідні ігрові дії («Давай я буду трактористом, а ти будеш міліціонером»);
- ролі називалися до початку гри, розподілялися, з'являлося рольове мовлення («Я твоя донька. Мамо, дай мені цукерку»);
- ролі називалися до початку гри, розподілялися, визначалося рольове мовлення, були відсутні позаігрові стосунки («Я буду досліджувати океан, одягну акваланг і пірнатиму. Вистрибує з корабля і ніби плаває. Ой, дивись: восьминіг, а там дельфіни, акула — караул! Витягуйте мене швидше на борт корабля»).

Дотримання правил гри відбувалося у процесі розгортання дошкільниками сюжету гри і проявлялося у таких діях:

- порушення ігрових дій не сприймалося фактично («Моя машина їхатиме, коли я захочу і куди я захочу»);
- порушення ігрових дій відзначалося, але бажання грати переважало («Собаки не п'ють кока-коли. А мій собака любить кока-колу. Добре, тоді я дам вашому собаці сік»);
- правила обговорювалися, виникало бажання виправити помилку («Лікар спочатку миє руки, потім оглядає пацієнта. Гаразд, проведіть мене до ванної кімнати»);
- ігрові дії чітко підпорядковувалися правилам, за їх порушення дитину вилучали з гри («Сашко не може бути батьком тому, що він постійно б'ється. Давай покличемо Ігоря»).

Для визначення якісної характеристики визначених студентом показників можна використати схему за рівнями розвитку досліджуваного у магістерській роботі феномена.

Наприклад:

Магістрантка використала схему, в якій були об'єднані показники за рівнями розвитку сюжетно-рольової гри (див. *табл. 2*).

Таблиця 2

**ПОКАЗНИКИ РІВНІВ РОЗВИТКУ СТРУКТУРНИХ КОМПОНЕНТІВ ТВОРЧОЇ ГРИ
ДОШКІЛЬНИКІВ**

Рівні розвитку гри	Зміст показників рівня розвитку структурних компонентів творчої гри
I рівень	задум визначається цікавістю до іграшки та предметних дій
	зміст реалізується у діях з предметами
	ігрові дії з предметами одноманітні, повторювальні
	ролі не називаються, визначаються іграшкою не пов'язані між собою
	правила відсутні
II рівень	задум визначається зацікавленістю у спілкуванні з однолітками
	зміст реалізується у діях з предметами, які спрямовуються на іншу дитину
	ігрові дії послідовні, коло дій виходить за межі одного тішу
	ролі називаються, розподіляються, реалізуються через ігрові дії
	правила не приймаються, але їх порушення помічаються
III рівень	задум визначається цікавістю до виконання ролі у спільних іграх
	зміст реалізується у діях, які спрямовані на передачу ставлення до партнери
	послідовність та різноманітність ігрових лій визначається однією роллю
	ролі названі до початку гри, розподілені, рольове мовлення
	правила обговорюються, порушення логіки ігрових дій виправляються
IV рівень	задум визначається інтересом до рольових стосунків у грі
	зміст реалізується у діях, в яких виявляється ставлення до ролі

	ігрові дії різноманітні, послідовні, спрямовані на партнерів у грі
	ролі названі, розподілені, рольове мовлення, позаігрові стосунки відсутні
	правила чітко окреслені, порушення їх не допускається

Щоб зробити кількісний обрахунок кожного показника та визначити критерії оцінки рівнів розвитку досліджуваного феномена, необхідно надати показникам бальні характеристики. Такі характеристики допоможуть студенту визначити достатній, середній та недостатній рівні розвитку сюжетно-рольової гри дітей у різних вікових групах.

Для чого необхідні зазначені розрахунки?

Відомо, що діти дошкільного віку на різних вікових етапах мають різні рівні психічного розвитку.

Наприклад: Якщо молодший дошкільник вміє розігравати роль з використанням рольового мовлення — це буде відповідати достатньому рівню розвитку його ігрових та рольових лій. Якщо старший дошкільник вміє тільки розігравати роль з використанням рольового мовлення — це буде відповідати середньому або недостатньому рівню розвитку ігрових та рольових дій шестирічки. Тому, під час обробки емпіричного матеріалу рекомендується магістрантам *адаптувати* критерії оцінки рівнів розвитку досліджуваного явища до особливостей розвитку дітей кожної вікової групи.

3.2. Як збирати та обробляти емпіричний матеріал під час проведення психолого-педагогічного експерименту

Перший крок: надати бальні характеристики рівням прояву показників феномена, який досліджує магістрант.

Наприклад:

Потреба у грі проявлялася на етапі налагодження дітьми стосунків з однолітками через цікавість до:

- ігрової дії (один бал):

- спілкування з однолітками (два бали);
- виконання ролі у спільній грі (три бали);
- налагодження ігрових стосунків (чотири бали).

Здійснення задуму відбувалося у процесі створення спільного ігрового середовища та визначалось у діях дітей з предметами, які були спрямовані на:

- ігрову дію (один бал);
- партнера у грі (два бали);
- передачу ставлення до партнера у реальних стосунках (три бали);
- ігрові дії, в яких проявлялося ставлення до інших людей під час налагодження ігрових стосунків (чотири бали).

Виконання дітьми дошкільного віку ігрових та рольових дій, які характеризувалися як:

- дії з предметами (один бал);
- послідовні ігрові дії, які виходять за рамки одного типу (два бали);
- ігрові дії, послідовність та різноманітність яких визначається однією роллю (три бали);
- послідовні, різноманітні ігрові дії, що спрямовані на партнерів у грі (чотири бали).

На етапі **входження в роль** основним було відтворення молодшими дошкільниками рольової взаємодії, під час якої:

- ролі не називалися, визначалися іграшкою (один бал);
- ролі називалися, розподілялися між дітьми, у ролі реалізувалися відповідні ігрові дії (два бали);
- ролі називалися до початку гри, розподілялися, з'являлося рольове мовлення (три бали);
- ролі називалися до початку гри, розподілялися, визначалося рольове мовлення, були відсутні позаігрові стосунки (чотири бали).

Дотримання правил гри відбувалося у процесі розгортання дошкільниками сюжету гри і проявлялося у таких діях:

- порушення ігрових дій не сприймалося фактично (один бал);
- порушення ігрових дій відзначалося, але бажання грати переважало (два бали);
- правила обговорювалися, виникало бажання виправити помилку (три бали);
- ігрові дії чітко підпорядковувалися правилам, за їх порушення дитину вилучали з гри (чотири бали).

***Другий крок:** визначити абсолютну оцінку рівнів розвитку феномену, який вивчає магістрант.*

Наприклад:

З цією метою ми рекомендуємо скласти бали, отримані кожною дитиною за всіма показниками структурних компонентів сюжетно-рольової гри молодших дошкільників (табл. 3).

**ПОКАЗНИКИ РІВНЯ РОЗВИТКУ СТРУКТУРНИХ КОМПОНЕНТІВ
ТВОРЧОЇ ГРИ ПЕРШОГО ВИХОВАНЦЯ МОЛОДШОЇ ГРУПИ ЗА
РЕЗУЛЬТАТАМИ ТРЬОХ ІГОР**

Рівні розвитку гри	Зміст показників рівня розвитку структурних компонентів творчої гри			
		1 гра	2 гра	3 гра
I рівень	1. Задум визначається цікавістю до іграшки та предметних дій	1	1	
	2. Ігрові дії з предметами одноманітні, повторювані	1	1	
	3. Не називаються, визначаються іграшкою, не пов'язані між собою	1	1	
	4. Правила відсутні	1	1	
II рівень	5. Задум визначається цікавістю до спілкування з однолітками			2
	6. Ігрові дії послідовні, коло дій виходить за межі одного типу			2
	7. Ролі називаються, розподіляються, реалізуються через ігрові дії			2
	8. Правила не приймаються, але їх порушення помічають			2
III рівень	9. Задум визначається цікавістю до виконання ролі у спільних іграх			
	10. Послідовність та різноманітність ігрових дій визначається однією роллю			
	11. Ролі названі до початку гри, розподілені, рольове мовлення			
	12. Правила обговорюються, порушення логіки ігрових дій виправляються			
IV рівень	13. Задум визначається цікавістю до рольових стосунків у грі			
	14. Ігрові дії різноманітні, послідовні, спрямовані на партнерів по грі			
	15. Ролі названі, розподілені, рольове мовлення, позаігрові стосунки відсутні			
	16. Правила чітко окреслені, порушення їх не допускається			
Сума за результатами 1, 2, 3 гри		4	4	8

Третій крок: визначити відносні оцінки рівнів розвитку феномена, який вивчає магістрант.

Наприклад:

Для адаптації бальних виражень рівня прояву комунікативного конструкта творчої гри до вікових особливостей молодших дошкільників використовувалися стандартні шкали станайн.

Отже, визначалися абсолютні оцінки (далі — *AO*) рівня розвитку показників сюжетно-рольової гри для дітей зазначеного віку. Так, *AO* рівня розвитку структурних компонентів творчої гри першого вихованця молодшої групи за результатами трьох ігор дорівнює 16 балів (табл. 4).

При подальшому аналізі емпіричних даних щодо кожного вихованця виявлена кількісна характеристика відносних оцінок (далі – *BO*) рівня розвитку показників сюжетно-рольової гри та рівня прояву показників комунікативного конструкта для дітей четвертого року життя. Для цього *AO* були переведені у *BO*. Розрахунок відсотка *AO* проводився з урахуванням максимальної оцінки (далі — *MO*). *MO* — найвищий бал, який могла б отримати кожна дитина (табл. 3): IV рівень, 1—4 бали, IV рівень, 2-4 бали, IV рівень, 3—4 бали, IV рівень, 4—4 бали на 3 (кількість ігор у яких спостерігалась ігрова взаємодія дитини) $3(4 \times 4) = 48$.

У розрахунках використовувалась формула:

$$BO = \frac{AO \times 100}{MO}$$

МО

де *BO* — відносна оцінка;

AO — абсолютна оцінка;

MO — найвищий бал, який могла б отримати кожна дитина.

Наприклад, якщо *AO* рівня розвитку сюжетно-рольової гри дитини дорівнює 16 балів, ач *MO* — 48 балів, *BO* - 33 %.

У такому порядку розраховуються дані щодо кожного респондента і заносяться у загальну таблицю.

Наприклад:

Таблиця 4

ТАБЛИЦЯ ПЕРЕВЕДЕННЯ *AO* У *BO* ДЛЯ КОЖНОГО РЕСПОНДЕНТА

№ з/п	li,1	li,2	li,3	li,4	AO (li)	BO (li)
1	4	4	2	3	13	27
2	4	4	4	3	15	31
3	4	4	4	3	15	31
4	4	4	4	3	15	31
5	4	4	4	3	15	31
6	4	4	4	4	16	33
7	4	4	4	4	16	33
8	4	4	4	4	16	33
9	4	4	4	4	16	33
10	4	4	4	4	16	33
11	4	4	4	4	16	33

12	4	4	4	4	16	33
13	4	4	4	4	16	33
14	4	4	4	4	16	33
15	4	4	4	4	16	33
16	5	4	5	3	18	37
17	5	5	5	4	19	39
18	5	5	5	4	19	39
19	5	5	5	5	20	42
20	5	5	5	5	20	42
21	5	5	5	5	20	42
22	5	5	5	5	20	42
23	6	6	6	5	23	48

$i = \{1..23\}$ — кількість вихованців;

$i_i, j = \{i_1; \dots; i_i, 4\}$ — показники рівня розвитку структурних компонентів творчої гри i -го респондента;

АО (i_i) = абсолютна оцінка показника рівня розвитку творчої гри i -го респондента;

ВО (i_i) = відносна оцінка показника рівня розвитку творчої гри i -го респондента.

Четвертий крок: визначити стандарті оцінки за шкалою станайн для феномена, який вивчає магістрант.

Наприклад:

Особливої уваги для розрахунку інтервальних рядів потребує визначення стандартних оцінок (у подальшому — СО) за системою 9-бального оцінювання за шкалою станайн.

Переведення ВО молодших дошкільників досліджуваних груп в стандартні — шкали станайн.

Таблиця 5

ПЕРЕВЕДЕННЯ ВО ДІТЕЙ ДОСЛІДЖУВАНОЇ ГРУПИ В СТАНДАРТНІ ШКАЛИ СТАНАЙН

	Значення шкали станайн								
	1	2	3	4	5	6	7	8	9
Стандартна група (100 осіб)	4	7	12	17	20	17	12	7	4
Досліджувана група (23 особи)	1	2	3	3	4	3	3	2	1

Увага!

Щоб отримати значення шкали станайн для досліджуваних нами дітей — 23 особи молодшого дошкільного віку, слід знайти 4 % від 23 ($23 \times 4 / 100 = 0,92 = 1$

особа), потім 7 % від 23 осіб ($23 \times 7 / 100 = 1,68 = 2$ особи) і т.д. Загальна сума балів станає повинна складати кількість осіб ($1+2+3+3+4+3+3+2+1 = 23$).

П'ятий крок: визначити інтервальні ряди для рівнів розвитку феномена, який вивчає магістрант.

Наприклад:

Для визначення СО (інтервальних рядів рівнів розвитку сюжетно-рольової гри), необхідно використати *табл. 4*. У цій таблиці значення ВО необхідно розташувати у порядку зростання, в нашому прикладі — від 27 % до 48 %. Відповідно до попередніх розрахунків значення першого станаєна буде присвоєно одній особі з найнижчим балом і відповідатиме інтервальному ряду від 0 % до 27 % (*табл. 4*, перший респондент), значення другого станаєна буде присвоєно наступним двом особам і відповідатиме інтервальному ряду від 28 % до 31 % (*табл. 4*, другий і третій респондент), значення третього станаєна буде присвоєно наступним трьома особам і відповідатиме інтервальному ряду від 32 % до 33 % (*табл. 4*, четвертий, п'ятий і шостий респондент) і т.д. Отримані дані заносимо у *табл. 6*.

Таблиця 6

ПЕРЕВЕДЕННЯ ВО РІВНЯ РОЗВИТКУ ПОКАЗНИКІВ СЮЖЕТНО-РОЛЬОВОЇ ГРИ МОЛОДШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ ДОСЛІДЖУВАНИХ ГРУП У СО

СО	Значення шкали станає								
	1	2	3	4	5	6	7	8	9
Досліджуванна група 23 особи (%)	0-27	31-31	31-33	33-33	33-33	33-37	39-42	42-42	48-100

Спираючись на оцінювання за стандартною шкалою 9-бальної системи, ми визначили три рівні розвитку партнерської взаємодії у сюжетно-рольовій грі для дітей молодшого дошкільного віку.

Відповідно зазначених інтервальних рядів охарактеризовано три рівні розвитку сюжетно-рольових ігор молодших дошкільників:

- 1, 2, 3 за шкалою станаєн відповідали недостатньому рівню розвитку структури сюжетно-рольової гри для дітей молодшого дошкільного віку і відповідали інтервальному ряду 0-33;

- 4, 5, 6 за шкалою станаєн відповідали середньому рівню розвитку структури сюжетно-рольової гри для дітей молодшого дошкільного віку і відповідали інтервальному

ряду 34-37;

• 7, 8, 9 за шкалою станайн відповідали достатньому рівню розвитку структури сюжетно-рольової гри для дітей молодшого дошкільного віку і відповідали інтервальному ряду 38-100.

***Шостий крок:** скласти якісну характеристику рівнів розвитку феномена, який вивчає магістрант.*

Наприклад:

Після визначення інтервальних рядів можна скласти якісну характеристику підгруп дітей з достатнім, середнім та недостатнім рівнями розвитку сюжетно-рольової гри.

Перша підгрупа — організатори і партнери творчих сюжетно-рольових ігор. Діти цієї підгрупи з власної ініціативи організовували самодіяльні ігри з однолітками; вони пропонували їм свій сюжет або грали за сюжетом партнера; молодші дошкільники цієї підгрупи уміли визначати послідовність й урізноманітнювати ігрові дії та спрямовувати їх на дотримання рольових вимог, постійно збагачували гру сюжетними лініями, легко виконували нові ролі, неухильно дотримувались правил гри. Молодші дошкільники цієї підгрупи вміли налагоджувати ігрові стосунки з однолітками, емоційно відгукуватись на пропозицію створити спільну гру з іншими дітьми, обмінюватись необхідного для реалізації ігрового задуму інформацією, узгоджувати свої дії з діями партнера. Ігри дітей цієї групи відзначалися: зацікавленням у рольовій поведінці та налагодженням ігрових стосунків з однолітками; наявністю взаємодії з учасниками, в якій відбивалося ставлення до інших людей; проявом послідовних, різноманітних, спрямованих на партнера у грі ігрових дій, які були підпорядковані виконуваним ролі; наявністю рольового мовлення, відсутністю позаігрових стосунків, розподіленням ролей до початку гри: вмінням поєднувати кілька сюжетних ліній у межах одного задуму; підпорядкованістю правилам гри.

Також магістрант може навести приклад сюжетно-рольової гри молодших дошкільників, яка спостерігалась під час констатувального експерименту і відповідала рівневі розвитку ігрових умінь дітей першої підгрупи. Прикладом такої гри може слугувати сюжетно-рольова гра Віки К.

Віка К. (3 роки) грала у сім'ю, дівчинка викопувала роль мами двох ляльок; колисала, вмивала, годувала, відводила до дитячого садочка, готувала обід, забирала доньок із дитячого садочка, відводила на прогулянку, співала пісні, танцювала з ляльками.

Поруч Діма М. (3 роки) виконував роль водія. Дівчинку зацікавила гра хлопчика, вона зупинила водія машини й запитала:

Віка К. Куди прямує тролейбус?

Діма М. Наступна зупинка — дитяча лікарня.

Після цього хлопчик допоміг увійти мамі-Віці з доньками до тролейбуса, зачинив двері та рушив далі.

Діма М. "Купуйте квиток, мамо".

Віка К. Скільки він коштує?

Діма М. Гривня.

Віка К. Добре (розрахувалася за квиток).

Віка К. Я виходжу на зупинці біля мого будинку.

Діма М. От зупинка біля вашого будинку.

Віка К. Допоможіть мені вийти.

Діма М. Давайте я візьму возика.

Діма М. Он дитяча лікарня неподалік.

Віка К. відвезла возик із доньками до будинку та повернулася до Діми М. Гра тривала за такою сюжетною лінією; Віка К. запропонувала хлопчику разом збудувати дитячу лікарню.

У таких іграх проявлялася цікавість не тільки до окремих ролей у рамках одного сюжету, а й прагнення відтворити рольові стосунки, спрямовані на партнера у грі. Такі діти легко пропонували спільну гру або грали за сюжетом іншої дитини; розширювали свій ігровий досвід завдяки отриманню нових знань від партнерів у грі, пропонували нові, цікаві сюжетні лінії для спільних ігор; визначали порушення логіки ігрових дій з боку партнера у грі та дотримувалися правил гри.

Друга підгрупа дітей — виконавці творчих сюжетно-рольових ігор. Такі діти вміло звертали на себе увагу, пропонували себе на другорядні ролі, налагоджували взаємодію. Ігри дітей цієї підгрупи характеризувались; проявом бажання спілкуватися з іншими дітьми з приводу виконання окремих ролей; наявністю інтересу до гри однолітків, що проявлялося у спрямованості ігрових дій на інших дітей; проявом послідовних, різнопланових, пов'язаних між собою за змістом ігрових дій у межах однієї ролі: вмінням визначити ролі у процесі гри та реалізувати відповідні до них ігрові дії, помічати порушення ігрових правил. Такі ігри виникають завдяки бажанню спілкуватись разом із іншого дитиною, часто вони мають паралельні, не пов'язані між собою сюжети.

Прикладом такої гри може слугувати гра дітей, яка виникла з приводу надання допомоги своєму товаришу, при цьому дитина відклала свою гру на деякий час.

Аня М. і Ліза Г. гралися поруч.

Аня М.; Я готую їсти.

Ліза Г.: Я теж хочу.

Аня М.: Добре, бери мої продукти та каструлі й привези ще продуктів.

Ліза Г.: Добре.

Аня М.: Дуже смачна картопля вийшла. Спробуй!

Ліза Г.: Ум-ум-ум, Я зроблю ще салат.

Діти закінчили обідати.

Така короткочасна гра разом давала можливість дітям засвоювати дії з предметами та іграшками, які були спрямовані на взаємодію з іншою дитиною (подавати потрібні іграшки, брати віл іншої дитини предмети для завершення задуму своєї гри, разом виконувати предметні дії, підпорядковані спільній меті). Процес взаємодії з однолітками на такому етапі розширював коло можливостей дитини з приводу ігрового використання предметів. На цьому етапі розвитку сюжетно-рольової гри діти опановували рольову взаємодію, могли визначати сюжет, обирати необхідні іграшки, називати роль, якій відповідали послідовні різноманітні ігрові дії.

Такі ігри виникали завдяки бажанню спілкуватись разом з іншою дитиною, часто вони мали паралельні, не пов'язані між собою сюжети, були спрямовані на отримання задоволення від співіснування з однолітком у спільній діяльності. Ігрові правила не

сприймалися фактично, частіше помічалися порушення логіки ігрових дій, але бажання грати переважало над потребою дотримуватися правил виконання ролі. Діти легко змінювали правила для потреб спільної гри, підпорядковували їх своїм бажанням.

Третя підгрупа дітей — учасники творчих сюжетно-рольових ігор. Ігрова діяльність дітей цієї підгрупи вирізнялася тим, що задум визначався іншими учасниками гри або стимулювався ігровими предметами; ігрові дії були одноманітними, часто повторювались, виконувались непослідовно; ролі самостійно не визначались; ігрові правила часто порушувались, що призводило до конфліктів з іншими дітьми та вилучення дитини зі спільної ігрової діяльності. Молодші дошкільники цієї підгрупи пропонували себе на другорядні ролі, підпорядковували свої бажання організаторам гри.

Творча гра дошкільників цієї підгрупи характеризувалася цікавістю не до самого процесу спільної гри, а до ігрових дій; відтворенням ігрових дій, які визначались іграшками; маніпулятивними, одноманітними, повторюваними діями з предметами; наявністю не пов'язаних між собою ролей, що визначалися іграшкою; браком ігрових правил.

Наприклад, ми спостерігали гру Данилка П. Він обрав велику вантажівку, яку з великою швидкістю возив по груповій кімнаті та гучно імітував звук машини. Йому подобалося, коли діти звертали на нього увагу. Данилко сварився з усіма, хто хотів відібрати в нього гарну іграшку, згодом він став заважати грі інших дітей, доки його не запросили до спільної діяльності.

Тимофій Т.: Давай ти будеш робити уколи як лікар?

Данилко П.: Давай (Данилко П. робив усім уколи, за кілька хвилин йому стало нецікаво виконувати одноманітні дії, інших ігрових дій в арсеналі Данилка П. не було, тому за три хвилини він пішов до іншої групи дітей, що гралися неподалік. Данилко П. періодично приєднувався до груп однолітків, що гралися, іноді сварився з дітьми, коли його не приймали або вилучали з гри за порушення правил. Він витримував лише дві-три хвилини спільної гри, оскільки не вмів реалізувати свого задуму, не міг запропонувати цікавого сюжету, не знав, як діяти у межах запропонованої ролі. Зазначимо, що, крім маніпулювання предметами та виконання доручених іншими дітьми простих ролей, Данилко П. не міг реалізувати себе у таких іграх дітям важливо відтворювати дії із предметами та іграшками, які вони побачили підчас спільної діяльності з дорослими та іншими дітьми. На цьому етапі бажання гри підтримується ігровим середовищем (новими рольовими іграшками, цікавими предметами), взаємодія відбувається за допомогою дорослого, старших дітей. Діти із зацікавленням розглядають нову іграшку, спостерігають за ігровими діями дорослого, відтворюють дії із предметами та іграшками у спільній грі з партнером, зосереджуються на самостійних іграх-маніпуляціях. Реальні стосунки між учасниками гри спрямовані не стільки на дотримання правил гри, скільки на отримання задоволення від діяльнісної сторони творчої гри.

Також необхідно відзначити, що часто трапляються діти, які не виявляють інтересу до творчих ігор та здебільшого присвячують свій вільний час іншим видам діяльності; іграм за правилами, іграм-забавам, розгляду книжок, спілкуванню з дорослим тощо. Зазначену групу дітей можна вважати ніби благополучною — діти займаються корисними справами...

Після визначення підгруп, які характеризували рівні прояву показників, магістрант може визначити систему ефективних впливів на розвиток визначеного ним феномена.

Наприклад: третій розділ спрямований на визначення ефективних засобів впливу на розвиток ігрової взаємодії дітей молодшого дошкільного віку.

Організація формуального експерименту

Формувальний експеримент має за мету зміну, переформування наявного рівня функціонування психіки дитини у наміченому напрямку, в процесі якого відбувається не тільки констатація фактів, а й можливість впровадження навчальних і виховних програм для вивчення найбільш сприятливих умов для розвитку дитини.

В основі цього методу лежить визначене Л. Виготським положення про те, що специфічні форми психіки не успадковані людиною від народження, а лише задані їй як суспільні зразки. Тому психічний розвиток здійснюється у вигляді засвоєння цих зразків, зокрема у процесі цілеспрямованого навчання і виховання. С. Рубінштейн підкреслював, що вивчаючи дитину, ми її навчаємо — це положення стало найбільш стислим та містким визначенням сутності формуального експерименту.

Формуванням у психології називають сукупність прийомів та способів цілеспрямованого соціального впливу на індивіда з метою сприяти розвитку в нього системи певних соціальних цінностей, складу мислення, соціально значущих рис та якостей особистості. У термінах вікової та педагогічної психології формування є не що інше, як становлення психологічних новоутворень. Якщо формування досліджуваного явища відбувається у ході навчання, то такий експеримент називається навчальним; якщо ж у його основі лежать виховні цілі й дослідник формує особистісні якості учня, то йдеться про виховний експеримент.

У традиційному вигляді формувальний експеримент використовується багатьма психологами для вивчення психічних процесів (сприйняття, уваги, пам'яті, мислення та ін.).

Наприклад.

У дослідженні, яке представлено нами на етапі формувального експерименту, магістрантка використовувала індивідуальні форми роботи, заняття малими підгрупами та колективні театралізовані ігри з дітьми різних підгруп у молодшому дошкільному віці. Визначені форми роботи у зазначеному дослідженні були використані згідно з традиційною програмою «Дитина» і технологією психолого-педагогічного проектування взаємодії дорослого з дитиною Т. Піроженко.

Як робити кількісний та якісний аналіз результатів дослідження

Також у третьому розділі магістерської роботи для визначення ефективності розвивальної роботи з дітьми експериментальної групи студент може дати порівняльну характеристику отриманого емпіричного матеріалу до та після формувального експерименту в контрольній та експериментальній групах.

У процесі аналізу результатів емпіричного дослідження рекомендуємо використовувати програму Excel для створення таблиць і діаграм.

Зразком оформлення результатів може слугувати проведений магістранткою аналіз динаміки досліджуваного психологічного явища після закінчення формувального експерименту.

Наприклад:

Таблиця 7

ДИНАМІКА ПОКАЗНИКІВ РОЗВИТКУ ТВОРЧОЇ ГРИ ДО І ПІСЛЯ ЗАВЕРШЕННЯ ФОРМУВАЛЬНОГО ЕКСПЕРИМЕНТУ

№ групи	Ег до експерименту	Ег після експерименту	Кг до експерименту	Кг після експерименту
I	21 % (5 дітей)	31 % (8 дітей)	25 % (7 дітей)	28 % (8 дітей)
II	58 % (15 дітей)	62 % (16 дітей)	56% (14 дітей)	56 % (14 дітей)
III	21 % (5 дітей)	7 % (1 дитина)	16 % (4 дітей)	16 % (3 дітей)

Ег — експериментальна група; Кг — контрольна група.

Для більш повної характеристики отриманих результатів у роботі представлено діаграму за показниками розвитку творчої гри до і після завершення формувального експерименту (рис. 1).

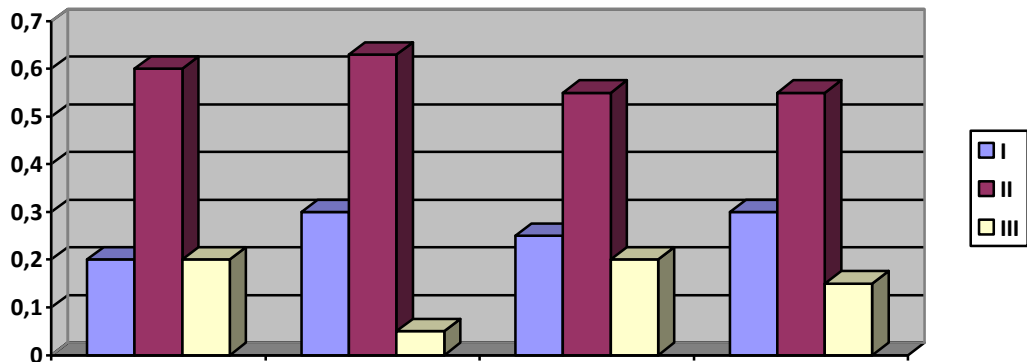

Рис. 1. Динаміка показників рівня розвитку творчих ігор дітей молодшого дошкільного віку

Подальший аналіз динаміки показників розвитку творчої гри молодших дошкільників до і після завершення дослідження в експериментальній групі довів, що:

- відбулися позитивні зміни у кількості досліджуваних підгруп у групі I (організатори), що свідчить про ефективність розробленої програми, спрямованої на створення оптимальних умов щодо активного засвоєння дошкільниками досвіду ігрової взаємодії під час спільних тематичних проектів;
- кількість досліджуваних підгруп II (виконавці) значно збільшилась, що вказує на ефективність проведеної розвивальної роботи під час дидактичних ігор та занятті малими підгрупами;
- підтвердилась необхідність індивідуальної роботи з дітьми підгрупи III (спостерігачі), які здебільшого стали активними учасниками сюжетно-рольових ігор.

Після проведення кількісної та якісної характеристики досліджуваного феномена магістрант може проаналізувати результати експерименту.

РОЗДІЛ 4

ПРАВИЛА ОФОРМЛЕННЯ МАГІСТЕРСЬКОЇ РОБОТИ

4.1. Загальні вимоги

Обсяг основного тексту магістерської роботи має становити орієнтовно 80 сторінок. Зазначений вище обсяг роботи передбачає, що друк здійснюється на комп'ютері на папері формату А4 з використанням шрифтів текстового редактора Word розміру 14 з полуторним міжрядковим інтервалом. Текст магістерської роботи необхідно друкувати, залишаючи поля таких розмірів: ліве – не менше 20 мм, праве – не менше 10 мм, верхнє – не менше 20 мм, нижнє – не менше 20 мм, абзацний виступ 125 мм. Шрифт друку повинен бути чітким, середньої жирності. Щільність тексту магістерської роботи повинна бути однаковою.

Вписувати в текст роботи окремі іншомовні слова, формули, умовні знаки можна чорнилом, тушшю, пастою тільки чорного кольору, при цьому щільність вписаного тексту повинна бути наближеною до щільності основного тексту.

Текст основної частини дослідження поділяють на розділи, підрозділи, пункти та підпункти.

Заголовки структурних частин роботи «ЗМІСТ», «ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ», «ВСТУП», «РОЗДІЛ», «ВИСНОВКИ», «ДОДАТКИ», «СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ» друкують великими літерами симетрично до набору. Заголовки підрозділів друкують маленькими літерами (крім першої великої) з абзацного відступу. Крапку в кінці заголовка не ставлять. Якщо заголовок складається з двох або більше речень, їх розділяють крапкою. Заголовки пунктів друкують маленькими літерами (крім першої великої) з абзацного відступу в розрядці у підбір до тексту.

Якщо тема:

«Активізація мовленнєвої діяльності дітей раннього віку в освітньому просторі дошкільного навчального закладу»

Один із варіантів:

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ МОВЛЕННЄВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДІТЕЙ РАННЬОГО ВІКУ

1.1. Особливості мовленнєвого розвитку дітей раннього віку

Кожну структурну частину магістерської роботи треба починати з нової сторінки.

До загального обсягу магістерської роботи не входять додатки, список використаних джерел, таблиці та рисунки, які повністю займають площу сторінки. Але всі сторінки зазначених елементів роботи підлягають суцільній пагінації.

4.2. Нумерація

Нумерацію сторінок, розділів, підрозділів, пунктів, підпунктів, рисунків (малюнків), таблиць, формул подають арабськими цифрами без знака №.

Першою сторінкою магістерської роботи є титульний аркуш, який включають до загальної кількості сторінок роботи. На титульному аркуші номер сторінки не ставлять, на наступних сторінках номер проставляють у правому верхньому куті сторінки без крапки в кінці.

Такі структурні частини магістерської роботи, як зміст, перелік умовних позначень, вступ, висновки, список використаних джерел не мають порядкового номера. Звертаємо увагу на те, що всі аркуші, на яких розміщені згадані структурні частини роботи, нумерують звичайним чином. Не

нумерують лише їх заголовки, тобто не можна друкувати: «1. ВСТУП» або «Розділ 5. ВИСНОВКИ».

Нумеруючи розділи, їх номери ставлять після слова «РОЗДІЛ», крапку після номера не ставлять, потім з нового рядка друкують заголовок розділу.

Підрозділи нумерують у межах кожного розділу. Номер підрозділу складається з номера розділу і порядкового номера підрозділу, між якими ставлять крапку. В кінці номера підрозділу повинна стояти крапка, наприклад: «2.3.» (третій підрозділ другого розділу). Потім у тому ж рядку наводять заголовок підрозділу.

Пункти нумерують у межах кожного підрозділу. Номер пункту складається з порядкових номерів розділу, підрозділу, пункту, між якими ставлять крапку. В кінці номера повинна стояти крапка, наприклад: «1.3.2.» (другий пункт третього підрозділу першого розділу). Потім у тому ж рядку наводять заголовок пункту.

Фотографії, креслення, схеми, графіки, карти і таблиці необхідно подавати в магістерській роботі безпосередньо після тексту, де вони згадані вперше, або на наступній сторінці. Ілюстрації і таблиці, розміщені на окремих сторінках роботи, включають до загальної нумерації сторінок. Таблицю, малюнок або креслення, розміри якого більше формату А4, враховують як одну сторінку і розміщують у відповідних місцях після згадування у тексті або в додатках.

Ілюстрації позначають словом «Рис.» і нумерують послідовно в межах розділу, за винятком ілюстрацій, поданих у додатках.

Номер ілюстрації повинен складатися з номера розділу і порядкового номера ілюстрації, між якими ставиться крапка.

Наприклад:

Рис. 1.2. (другий рисунок першого розділу). Номер ілюстрації, її назва і пояснювальні підписи розміщують послідовно під ілюстрацією. Якщо в

розділі магістерської роботи подано одну ілюстрацію, то її нумерують за загальними правилами.

Таблиці нумерують послідовно (за винятком таблиць, поданих у додатках) в межах розділу. В правому верхньому куті над відповідним заголовком таблиці розміщують напис « *Таблиця* » із зазначенням її номера. Номер таблиці повинен складатися з номера розділу і порядкового номера таблиці, між якими ставиться крапка, наприклад: «*Таблиця 1.2*» (друга таблиця першого розділу).

Якщо в розділі магістерської роботи одна таблиця, її нумерують за загальними правилами.

При перенесенні частини таблиці на інший аркуш (сторінку) слово «*Таблиця*» і номер її вказують один раз справа над першою частиною таблиці, над іншими частинами пишуть слова «*Продовж. табл.*» і вказують номер таблиці, наприклад: «*Продовж. табл. 1.2*».

4.3. Ілюстрації

Ілюструють магістерську роботу, виходячи із певного загального задуму, за ретельно продуманим тематичним планом, що допомагає уникнути ілюстрацій випадкових, пов'язаних із другорядними деталями тексту і запобігти невиправданим пропускам ілюстрацій до найважливіших тем. Кожна ілюстрація має відповідати тексту, а текст – ілюстрації.

Назви ілюстрацій розміщують після їхніх номерів. За необхідності ілюстрації доповнюють пояснювальними даними (підрисунковий підпис).

Підпис під ілюстрацією зазвичай має чотири основних елементи:

- найменування графічного сюжету, що позначається скороченим словом «Рис.»;
- порядковий номер ілюстрації, який вказується без знаку номера арабськими цифрами;

- тематичний заголовок ілюстрації, що містить текст із якомога стислою характеристикою зображеного;

- експлікацію (тлумачення, пояснення) будується так: деталі ілюстрації позначають цифрами, які виносять у підпис, супроводжуючи їх текстом.

Зразок

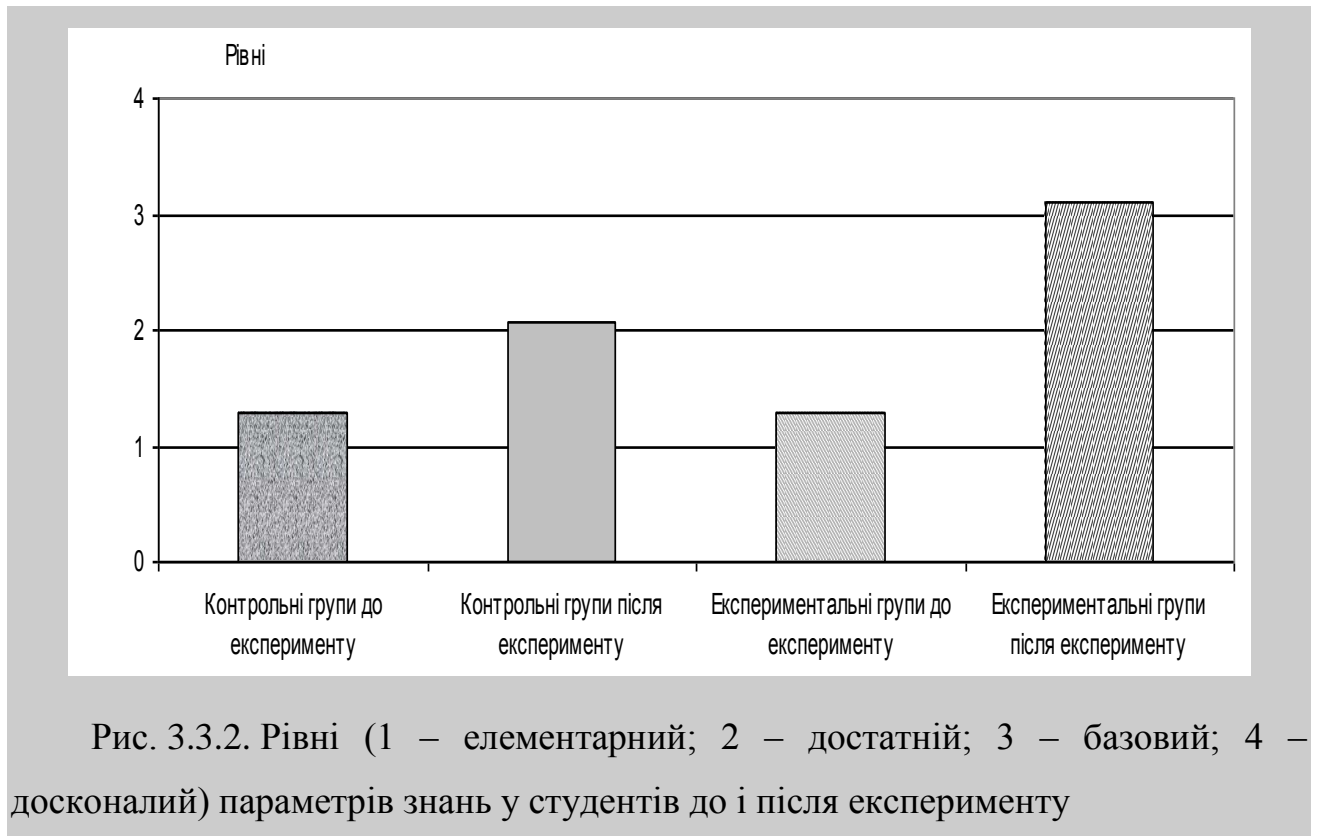

Рис. 3.3.2. Рівні (1 – елементарний; 2 – достатній; 3 – базовий; 4 – досконалий) параметрів знань у студентів до і після експерименту

Основними видами ілюстративного матеріалу в магістерських роботах є: схема, фотографія, діаграма і графік.

Не варто оформлювати посилання на ілюстрації як самостійні фрази, в яких лише повторюється те, що міститься у підписі. У тому місці, де викладається тема, пов'язана з ілюстрацією, і де читачеві треба вказати на неї, розміщують посилання у вигляді виразу в круглих дужках (рис. 3.1) або зворот типу: «...як це видно з рис. 3.1» або «... як це показано на рис. 3.1».

У магістерській роботі слід застосовувати оригінали фотознімків. Фотознімки розміром, меншим за формат А4, наклеюють на стандартні аркуші білого паперу формату А4.

4.4. Таблиці

Цифровий матеріал, як правило, повинен оформлюватися у вигляді таблиць.

Приклад побудови таблиці

Таблиця (номер)

Назва таблиці

Кожна таблиця повинна мати назву, яку розміщують над таблицею і друкують симетрично до тексту. Назву і слово «Таблиця» починають з великої літери. Назву наводять жирним шрифтом.

Заголовок кожної граfi в головці таблиці має бути по можливості коротким. Заголовки граф повинні починатися з великих літер, підзаголовки - з маленьких, якщо вони складають одне речення із заголовком, і з великих, якщо вони є самостійними. Висота рядків повинна бути не меншою 8 мм. Графу з порядковими номерами рядків до таблиці включати не треба.

Таблиця 3.2.1

**Показники оперування у мовленні дієслівною лексикою
дітьми старшого дошкільного віку**

Рівні	Кількість дітей	%
Високий	2	6,89
Середній	10	34,48
Низький	17	58,62

4.5. Загальні правила цитування та посилання на використані джерела

При написанні магістерської роботи студент повинен посилатися на джерела, матеріали або окремі результати з яких наводяться в дослідженні, або на ідеях і висновках яких розроблюються проблеми, задачі, питання, вивченню яких присвячена робота. Такі посилання дають змогу відшукати документи і перевірити достовірність відомостей про цитування документа, дають необхідну інформацію щодо нього, допомагають з'ясувати його зміст, мову тексту, обсяг. Посилатися слід на останні видання публікацій. На більш ранні видання можна посилатися лише в тих випадках, коли наявний у них матеріал, не включений до останнього видання.

Якщо використовують відомості, матеріали з монографій, оглядових статей, інших джерел з великою кількістю сторінок, тоді в посиланні необхідно точно вказати номери сторінок, ілюстрацій, таблиць, формул з джерела, на яке є посилання в магістерській роботі.

Посилання в тексті роботи на джерела слід зазначати порядковим номером за переліком посилань, виділеним двома квадратними дужками, наприклад, «... у працях [1, 3, 7]...».

Гуманізація сучасної освіти є темою, що жваво обговорюється в колі педагогів-професіоналів, батьків, студентів, учнів, оскільки кожен із них мав, має або матиме відношення до системи освіти: як той, хто навчає, як той, кого навчали, навчають чи навчатимуть. «Український педагогічний словник» дає змогу встановити сутнісний зміст поняття «гуманізація освіти» як «центральної складової нового педагогічного мислення, яка передбачає перегляд, переоцінку всіх компонентів педагогічного процесу у світлі їхньої людинотворчої функції» [159, с. 76].

Посилання на ілюстрації роботи вказують порядковим номером ілюстрації, наприклад, «на рис. 1.2».

На всі таблиці повинні бути посилання в тексті, при цьому слово «таблиця» в тексті пишуть скорочено, наприклад: «...у табл.1.2».

Для підтвердження власних аргументів посиланням на авторитетне джерело або для критичного аналізу того чи іншого друкованого твору слід наводити *цитати*. Науковий етикет потребує точно відтворювати цитований текст, бо найменше скорочення наведеного витягу може спотворити зміст, закладений автором.

Загальні вимоги до цитування такі:

а) текст цитати починається і закінчується лапками і наводиться в тій граматичній формі, в якій він поданий у джерелі, із збереженням особливостей авторського написання.

б) цитування повинно бути повним, без довільного скорочення авторського тексту та без перекирчуень думок автора. Пропуск слів, речень, абзаців при цитуванні допускається без перекирчуення авторського тексту і позначається трьома крапками. Вони ставляться у будь-якому місці цитати (на початку, всередині, наприкінці). Якщо перед випущеним текстом або за ним стояв розділовий знак, то він не зберігається;

- в) кожна цитата обов'язково супроводжується посиланням на джерело;
- г) при непрямому цитуванні (переказі, викладі думок інших авторів своїми словами), що дає значну економію тексту, слід бути гранично точним у викладенні думок автора, коректним щодо оцінювання його результатів і давати відповідні посилання на джерело;

4.6. Висновки

Висновки формулюють до кожного поставленого у дослідженні завдання. Вони мають бути стислими, логічно побудованими, інформативними.

4.7. Додатки

Додатки оформлюють як продовження магістерської роботи на наступних її сторінках або у вигляді окремої частини (добірки), розміщуючи їх у порядку появи посилань у тексті дослідження.

Якщо додатки оформлюють на наступних сторінках магістерської роботи, кожний такий додаток повинен починатися з нової сторінки. Додаток повинен мати заголовок, надрукований угорі малими літерами з першої великої симетрично відносно тексту сторінки. Посередині рядка над заголовком малими літерами з першої великої друкується слово «Додаток ___» і велика літера, що позначає додаток.

Додатки слід позначати послідовно великими літерами української абетки, за винятком літер Г, Є, І, ї, Й, О, Ч, Ъ, наприклад, "Додаток А", "Додаток Б". Якщо додаток у роботі лише один, він позначається як Додаток А.

При оформленні додатків окремою частиною (добіркою) на титульному аркуші під назвою курсової роботи друкують великими літерами слово «ДОДАТКИ».

Текст кожного додатка за необхідності може бути поділений на розділи й підрозділи, які нумерують у межах кожного додатка. У цьому разі перед кожним номером ставлять позначення додатка (літеру) і крапку, наприклад, А.2 - другий розділ додатка А; В.3.1 - перший підрозділ третього розділу додатка В.

Ілюстрації, таблиці та формули, розміщені в додатках, нумерують у межах кожного додатка, наприклад: рис. Д.1.2 - другий рисунок першого розділу додатка Д); формула (А. 1) - перша формула додатка А.

4.8. Оформлення списку використаних джерел

Список використаних джерел – елемент наукового апарату магістерської роботи, котрий містить бібліографічні описи використаних джерел і розміщується після висновків.

Джерела можна розміщувати одним із таких способів: в алфавітному порядку прізвищ перших авторів або заголовків (найбільш зручний для користування і рекомендований при написанні магістерських робіт), у порядку появи посилань у тексті, у хронологічному порядку.

РОЗДІЛ 5

ПІДГОТОВКА МАГІСТЕРСЬКОЇ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ ДО ЗАХИСТУ НА ЗАСІДАННІ ДЕРЖАВНОЇ ЕКЗАМЕНАЦІЙНОЇ КОМІСІЇ

Завершальним етапом роботи студента є підготовка до захисту магістерської роботи і захист на засіданні Державної екзаменаційної комісії (ДЕК).

Перед цим відбувається попередній захист роботи на засіданні випускової кафедри. Після допуску, доопрацювання і корекції студент готує доповідь про основні результати дослідження, що знайшли своє відображення в магістерській роботі.

5.1. Основні вимоги до структури доповіді на засіданні ДЕКА

Доповідь необхідно будувати за такою структурою:

- обґрунтування актуальності теми дослідження з указуванням суспільної та практичної значущості, основних суперечностей між потребами практики і нерозробленістю проблеми в теорії:

- мета, завдання, об'єкт і предмет дослідження, гіпотеза, які на розсуд наукового керівника або автора роботи можуть подаватися в експериментальній частині:

- роз'яснення того, що з'ясовано, встановлено, виявлено, доведено;
- розкриття ефективності експериментальних методик у теоретичних висновках та методичних рекомендаціях (уточнені поняття, розроблені елементи методичної системи);

- показ труднощів, які довелося долати у процесі дослідження;

- перспективи подальшого розвитку теми дослідження.

У доповіді повинні міститися відповіді на зауваження рецензентів. Під час захисту студент повинен розповідати, чітко формулюючи свої думки, а не читати конспект підготовленої доповіді. Читання тексту часто набуває формальних ознак, що робить доповідь нецікавою. Тому необхідно

заздалегідь продумати зміст доповіді, послідовність викладення думок, чітку структурованість виступу: вступ, основна частина (власне самостійний доробок), висновки.

Доречною підтримкою доповіді може бути комп'ютерна презентація основних результатів дослідження магістерської роботи. Однак не варто перевантажувати слайди текстом. Для захисту треба обирати найбільш вагомні результати з того, що уточнено, досліджено, виявлено. Подавати матеріал можна у вигляді схем, таблиць, діаграм.

Презентація складається з 7—8 слайдів. Вони мають якнайповніше представити вагомність, результативність, самостійність дослідження. У тексті слайду доцільно викладати основні думки, тези виступу. Коментування того чи іншого слайду може мати місце за потреби додаткового уточнювального пояснення відповіді.

Доповідь повинна тривати не більш 10—12 хвилин.

Після доповіді члени ДЕК можуть ставити запитання, зміст яких має відповідати проблемі дослідження. Запитання ставляться з метою уточнення методичних підходів, з'ясування особистого внеску студента у розроблення завдань дослідження, виявлення рівня загальнонаукової і методичної підготовки випускника зі спеціальності «Корекційна освіта (логопедія)».

На захисті магістерських робіт можуть бути присутні наукові керівники, педагогічні працівники з експериментальних навчальних закладів.

5.2. Як подавати магістерську роботу до захисту

Оформлена за вимогами магістерська робота подається на випускову кафедру за один місяць до захисту. До роботи додаються *відгук наукового керівника і дві рецензії*. Рецензентами можуть бути провідні вчені, науковці, які мають дослідження у цій галузі педагогіки і психології. Якщо магістерську роботу виконано з проблем удосконалення розвивального процесу в спеціальному дошкільному навчальному закладі, бажано, щоб у складі

рецензентів був педагог-практик. Він міг би посилити аргументи на користь практичного внеску дослідника.

Алгоритм захисту магістерської роботи на засіданні ДЕК такий:

- допуск магістранта до захисту секретарем ДЕК;
- оголошення теми магістерської роботи, представлення наукового керівника;
- перевірка наявності відгуку наукового керівника, рецензій (зачитування основних положень; з'ясування виду рецензій: позитивна, негативна);
- доповідь магістранта «Про основні результати дослідження» (10-12 хв);
- зачитування секретарем ДЕК зауважень рецензентів;
- відповіді на зауваження (якщо відповіді на зауваження рецензентів було отримано під час доповіді, запитання не ставляться);
- постановка запитань членами ДЕК;
- надання відповідей членам ДЕК;

Із дозволу ДЕК запитання можуть ставити будь-хто з присутніх на засіданні. Усі питання фіксуються у протоколі ДЕК.

Оцінка виставляється більшістю голосів, Голова ДЕК оголошує оцінки на відкритому засіданні. За результатами захисту виставляються оцінки «відмінно з відзнакою», «відмінно», «добре», «задовільно».

5.3. Помилки, яких необхідно уникати при написанні та оформленні магістерської роботи

1. Зміст не відповідає плану магістерської роботи або розкриває тему лише частково (фрагментарно).

2. Сформульовані розділи (підрозділи) не відбивають реальну проблемну ситуацію, стан об'єкта дослідження.

3. Мета дослідження не пов'язана з проблемою, сформульована

абстрактно і не підбиває специфіки об'єкта і предмета дослідження.

4. Робота становить компіляцію або плагіат.

5. Відсутній усебічний аналіз сучасних нормативних документів, сучасної наукової літератури (за останні 5—10 років) з теми дослідження.

6. Теоретичний аналіз ґрунтується на застарілих ідеях, концепціях.

7. Повністю або частково відсутній аналіз теоретичних джерел, їх огляд подається як анотований список і не відбиває рівня дослідженості проблеми.

8. Не розкрито особистий внесок магістранта у розроблення змісту й організацію експериментального дослідження (його суть, тривалість, місце проведення, кількість обстежуваних, їхні характеристики): поверхово висвітлено стан проблеми у практиці.

9. У висновках до розділів не відображено узагальнених результатів завдань дослідження.

10. Кінцевий результат і загальні висновки не відображають мети дослідження.

11. У роботі немає посилань на першоджерела або вказуються не ті, з яких використано інформацію.

12. Кількісні та якісні показники результатів дослідження подано некоректно (у числовому вимірі, графіках, схемах, таблицях тощо).

13. Теоретична частина роботи складає більшу частку її загального обсягу.

14. Додатки подано довільно, і вони не мають суттєвого доказового навантаження.

15. Некоректне використання інформаційно-комунікативних засобів (використання сканованого матеріалу, Інтернет-ресурсу без посилань на джерело).

16. Бібліографічний опис джерел у списку використаної літератури наведено довільно, без дотримання вимог державного стандарту.

17. Використано таблиці, діаграми, схеми, запозичені не з першоджерел, а

з підручників, навчальних посібників, монографій або наукових статей.

18. Обсяг та оформлення роботи не відповідають вимогам, виконання неохайне, з помилками.

\

Додаток А

Київський університет імені Бориса Грінченка

Інститут людини

Кафедра спеціальної психології, корекційної та інклюзивної освіти

Магістерська робота

**АКТИВІЗАЦІЯ МОВЛЕННЄВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДІТЕЙ
РАНЬОГО ВІКУ В ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРІ ДОШКІЛЬНОГО
НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ**

студентки VI курсу
групи КОБ-1-11-4.0д
напряму підготовки 6.0100105
«Корекційна освіта (Логопедія)»
Пурської Ірини Ігорівни

науковий керівник:
Мартинчук О. В.,
канд. пед. наук, доцент,
завідувач кафедри
спеціальної психології,
корекційної та інклюзивної освіти

Київ – 2015

Додаток Б

Бібліографічний опис документів відповідно до ДСТУ 7.1:2006,
запровадженого в дію в Україні 01.07.2007.

Зразки оформлення бібліографічного опису джерел

Критерії	Джерела та їх оформлення
Бібліографічний опис книги одного, двох та трьох авторів.	Абрамов В. О. Теорія інформації і кодування : навчальний посібник / В. О. Абрамов. – К. : КМПУ ім. Б. Д. Грінченка, 2009. – 82 с. : іл.
	Діческул В. М. Нова історія країн Азії : навчально-методичний посібник для студентів історичних спеціальностей вищих закладів освіти / Діческул В. М., Добрецова В. В. – К. : КМПУ ім. Б. Д. Грінченка, 2009. – 105 с. – Бібліогр. : с. 103–104.
	Кудряченко А. І. Геополітика : підручник для студентів вищих навчальних закладів / Кудряченко А. І., Рудич Ф. М., Храмов В. О.; МАУП, Ін-т політичних і етнонаціональних досліджень НАН України. – К. : МАУП, 2004. – 296 с. – Бібліогр.: с. 286–290.
Бібліографічний опис книги чотирьох та більше авторів.	Всесвітня історія : підручник [для студентів вищих навчальних закладів] / Василевич К., Самойленко В., Катеринчук А., Гаврош К. – К.: Вища школа, 2006. – 395 с.
	Психологія менеджменту : навчальний посібник / [Власов П. К., Липницький А. В., Луцихіна І. М. та ін.] ; за ред. Г. С. Нікіфорова. – 3-є вид. – Х. : Гуманітарний центр, 2007. – 510 с.
Бібліографічний опис книги без автора.	Антологія християнства : хрестоматія з релігієзнавства та культурології / [упоряд.: Г. С. Лозко, А. В. Богород та ін. ; за заг. ред. Г. С. Лозко]. – К.: КМПУ ім. Б. Д. Грінченка, 2009. – 503 с. – (Серія “Пам’ятки релігійної думки-України-Русі”).
Бібліографічний опис дисертації .	Петров П. П. Активність молодих зірок сонячної маси : дисертація ... доктора фізико-математичних наук : 01.03.02 / Петров Петро Петрович. – К., 2005. – 276 с.
Бібліографічний опис автореферету дисертації.	Куницький Р. Й. Соціальний захист населення в умовах переходу до ринкової економіки : автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата технічних наук : спеціальність 08.01.01 “назва” / Р. Й. Куницький. – К., 2007. – 20 с.

Бібліографічний опис багатотомне видання.	Літературознавча енциклопедія: у 2-х т. / автор-укладач Ковалів Ю. І. – К.: Академія, 2007. – Т. 1. А-Л. – 608 с. – (Серія “Енциклопедія ерудита”).
Бібліографічний опис матеріалів конференції.	Реалізація наступності дошкільної і початкової освіти : Всеукраїнська науково-практична конференція : збірник матеріалів / Міністерство освіти і науки України, КМПУ ім. Б. Д. Грінченка [та ін.] ; редкол.: К. І. Волинець, Г. Г. Кондратенко [та ін.]. – К.: КМПУ ім. Б. Д. Грінченка, 2009. – 184 с.
Бібліографічний опис складової матеріалів конференції.	Кудикіна Н. В. Конференція як метод наукового дослідження / Кудикіна Н. В. // Реалізація наступності дошкільної і початкової освіти : Всеукраїнська науково-практична конференція : збірник матеріалів / Міністерство науки і освіти України, КМПУ ім. Б. Д. Грінченка [та ін.]. – К., 2009. – С. 31–33.
Бібліографічний опис статті з журналу.	Сухомлинська О. Педагогічний ідеал крізь призму теорій моралі / Ольга Сухомлинська // Шлях освіти. – 2008. – № 1. – С. 12–18.
Бібліографічний опис статті з наукового вісника.	Бичок А. Критерії якості професійної підготовки майбутніх менеджерів / А. Бичок // Науковий вісник Чернівецького університету. – Чернівці, 2008. – Вип. 392. Педагогіка та психологія. – С. 3–6.
Електронний ресурс.	Бібліотека і доступність інформації у сучасному світі : електронні ресурси в науці, культурі та освіті [Електронний ресурс] / Л. Й. Костенко, А. О. Чекмарьов, А. Г. Бровкін, І. А. Павлуша // Бібліотечний вісник. – 2003. – № 4. – С. 43. – Режим доступу. : http://www.nbugov.ua/articles/2003/03klinko . - Назва з екрану.
Закон України.	Про освіту : Закон України № 1144-ХІІ від 4 черв. 1991 р. / / Відомості Верховної Ради України. – 1991. – № 34. – С. 452.
Указ Президента.	Про невідкладні заходи щодо забезпечення функціонування та розвитку освіти в Україні : Указ Президента України від 4 липня 2005 р. № 1013/2005 // Офіційний вісник України. – 2005. – № 27. – С. 1542. – С. 30–31.

Додаток В
Календарний план

№	Назва етапів магістерської роботи	Строк виконання магістерської роботи	Примітка

Студент _____
(підпис)

Керівник _____
(підпис)

_____ (прізвище, ім'я, по батькові)

« _____ » _____ 200 _____ р.